

**BÜYÜKBAŞ HAYVAN BARINAKLARININ IPARD
PROGRAMI KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ
ERZURUM İLİ ÖRNEĞİ**

Erkan EFEKAN

**Yüksek Lisans Tezi
Tarımsal Yapılar ve Sulama Anabilim Dalı
Prof. Dr. Bahar KOCAMAN
2013
Her hakkı saklıdır.**

**ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**BÜYÜKBAŞ HAYVAN BARINAKLARININ IPARD PROGRAMI
KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ-ERZURUM İLİ ÖRNEĞİ**

Erkan EFEKAN

TARIMSAL YAPILAR VE SULAMA ANABİLİM DALI

**ERZURUM
2013**

Her Hakkı Saklıdır

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

TEZ ONAY FORMU

**BÜYÜKBAŞ HAYVAN BARINAKLARININ IPARD PROGRAMI KAPSAMINDA
DEĞERLENDİRİLMESİ-ERZURUM İLİ ÖRNEĞİ**

Prof. Dr. Bahar KOCAMAN danışmanlığında, Erkan EFEKAN tarafından hazırlanan bu çalışma 22/01/2013 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Tarımsal Yapılar ve Sulama Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak **oybirliği/oy çokluğu (.../...)** ile kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. A.Vahap YAĞANOĞLU

İmza :

Üye : Prof. Dr. Bahar KOCAMAN

İmza :

Üye : Doc. Dr. Atilla KESKİN

İmza :

Yukarıdaki sonucu onaylıyorum

Prof. Dr. İhsan EFEKANOĞLU
Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaklardan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak olarak kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

BÜYÜKBAŞ HAYVAN BARINAKLARININ IPARD PROGRAMI KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ ERZURUM İLİ ÖRNEĞİ

Erkan EFEKAN

Atatürk Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Tarımsal Yapılar ve Sulama Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Bahar KOCAMAN

Bu çalışma IPARD programının ilk aşamada uygulandığı illerden biri olan Erzurum ilinde, programın ‘Tarımsal İşletmelerin Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar tedbirleriyle ilişkili olarak, Erzurum ilinde bulunan mevcut işletmelerin durumunu ortaya koymak ve IPARD programda belirtilen standartlara uyma kapasitelerini ölçmek amacıyla yapılmıştır. Araştırma Erzurum İli merkez ilçelerindeki 11 köyde bulunan toplam 33 büyükbaş hayvan barınağında yürütülmüştür.

IPARD Programının Tarımsal İşletmelerin Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar tedbiri kapsamında desteklenerek yapılacak olan hayvan barınaklarında istenilen AB standartlarıyla, Erzurum ili merkez ilçelerinde bulunan hayvan barınaklarının mevcut durumunun karşılaştırılmasıyla yapılan bu çalışmada; Türkiye’de kırsal kalkınmaya dayanak olan ve yön veren belgeler, IPARD Programı ve çalışmaya konu olan IPARD tedbiriyle alakalı genel bilgilere yer verilmiştir.

Çalışma sonucunda, Erzurum’da bulunan mevcut büyükbaş hayvan barınaklarının genel olarak IPARD programı kapsamında istenilen AB standartlarından çok uzak oldukları ve mevcut hayvan barınaklarının modernize edilerek AB standartlarını karşılamalarının çok zor olduğu tespit edilmiştir. Erzurum ilinde IPARD Programının Tarımsal İşletmelerin Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar tedbirinden yararlanmak isteyen hayvancılık işletmelerinin Programın da imkân verdiği mevcut barınaklarını modernize etmek yerine yeni hayvan barınakları yaparak programdan yararlanmaya çalışmaları uygun olacaktır. Ayrıca IPARD programının uygulayıcısı olan Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumunun da Programdan yararlanmak isteyen işletmeleri hayvan barınaklarını modernize etmek yerine yeni hayvan barınağı yapmalarının kendileri açısından daha uygun olacağı konusunda bilgilendirmesi gerekmektedir.

2013, 86 sayfa

Anahtar Kelimeler: IPARD, Kırsal Kalkınma, Büyükbaş Hayvan barınakları

ABSTRACT

MS Thesis

EVALUATION OF CATTLE HAUSINGS WITHIN IPARD PROGRAMME ERZURUM SAMPLE

Erkan EFEKAN

Atatürk University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Agricultural Structures And Irrigation

Supervisor: Prof. Dr. Bahar KOCAMAN

This study was performed in Erzurum Province, one of the first-phase city IPARD program realized, in order to observe the condition of existing holdings in Erzurum province and to measure their complying capacity under the Measure of “Investments in Agricultural Holdings to Restructure and to Upgrade to Community Standards”. Survey was conducted in, totally, 33 stables in 11 villages of central districts of Erzurum Province.

In this study, It was given general knowledge about policy documents that are basis and guiding Rural Development in Turkey, IPARD Program and IPARD measure which is subject to Survey, by comparing the requested EU Standards for stables which are going to be supported Under The Measure, Investments in Agricultural Holdings to Restructure and to Upgrade to Community Standards, of IPARD program and the conditions of existing stables located in central districts of Erzurum Province.

As a result of the study, It was concluded that the existing stables located in Erzurum are quite far from meeting the requested EU standards indicated in IPARD program and also it will be pretty tough for stables to meet EU standards by modernizing. It will be more appropriate for existing holdings who are planning to benefit from The Measure, Investments in Agricultural Holdings to Restructure and to Upgrade to Community Standards, to built new stables instead of modernizing of them. Also It will be wise for Agricultural and Rural Development Support Agency, the practitioner of IPARD program, to encourage holdings who wish to benefit from supports, to construct new stables instead of modernizing of them.

2013, 86 pages

Keywords: IPARD, Rural Development, Stables

TEŞEKKÜR

“Büyükbaş Hayvan Barınaklarının İpard Programı Kapsamında Değerlendirilmesi-Erzurum İli Örneği ” başlıklı bu çalışmanın tüm aşamalarında yardımlarını esirgemeyen danışmanım Sayın Prof. Dr. Bahar KOCAMAN’a, teşekkür ederim.

Erzurum İli Aziziye, Palandöken ve Yakutiye ilçelerinde kapılarını üç kez bana açan ve değerli zamanlarını ayıran araştırma yapılan işletme sahiplerine şükranlarımı sunarım.

Arazi çalışmalarında yardımlarından faydalandığım arkadaşım Ahmet Erhan KARAHAN ve Ömer Faruk GECESEFA’ya kuzenim Uğur GÜNEŞ’e, tez çalışmamın teknik altyapı gereksinimlerinde bana yardımcı olan Mahmut DENLİ’ye ve tez çalışmamın her aşamasında engin tecrübe ve bilgileriyle bana yol gösterici olan Sayın Dr. Atilla ÖZLÜ, Sayın Dr. M.Ali ÇAKAL ve Engin ÖNDER ağabeylerime teşekkür ederim.

Son olarak manevi destekleriyle hep yanımda olan annem ve babama, bana karşı sabır ve desteğini hiçbir zaman azaltmayan eşim Esra’ya ve çocuklarım Şevval ve Efe’ye şükranlarımı sunuyorum.

Erkan EFEKAN

Ocak 2013

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	viii
ÇİZELGELER LİSTESİ	ix
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Konunun Önemi	5
1.2. Araştırmanın Önemi	5
1.3. Araştırmanın Amacı	6
1.4. Araştırmanın Kapsamı.....	6
1.5. Genel Bilgiler	7
1.5.1. Tarım ve kırsal kalkınma politika belgeleri	7
1.5.1.a. Dokuzuncu kalkınma planı	7
1.5.1.b. Tarım stratejisi.....	8
1.5.1.c. 5488 Sayılı tarım kanunu.....	9
1.5.1.d. Ulusal kırsal kalkınma stratejisi	9
1.5.1.e. Kırsal kalkınma planı.....	11
1.5.1.f. Çok-yıllı endikatif planlama belgesi (MIPD) 2011-2013.....	13
1.5.2. Katılım öncesi mali yardım aracı (IPA)	13
1.5.3. IPARD programı	15
1.5.3.a. IPARD program içeriği	15
1.5.3.b. IPARD Programının stratejik amaçları	20
1.5.3.c. IPARD uygulama illerinin seçimi	21
1.5.3.d. Seçilen tedbirler ve gerekçeleri	21
1.5.4. ‘Tarımsal İşletmelerin Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar’ tedbirinin (Tedbir Kodu 101) detaylandırılması.....	24

1.5.4.a. ‘Tarımsal İşletmelerin Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar’ tedbirinin (Tedbir Kodu 101) gerekçesi.....	25
1.5.4.b. ‘Tarımsal İşletmelerin Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar’ tedbirinin (Tedbir Kodu 101) amaçları.....	26
1.5.4.c. ‘Tarımsal İşletmelerin Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar’ tedbirinin (Tedbir Kodu 101) uygunluk kriterleri.....	26
1.5.4.d. ‘Tarımsal İşletmelerin Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar’ Tedbirinin (Tedbir Kodu 101) Uygun Harcamaları, Yardım Oranı ve Miktarı.....	28
1.5.5. Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu.....	30
2. KAYNAK ÖZETLERİ	33
3. MATERYAL ve YÖNTEM.....	42
3.1. Materyal.....	42
3.1.1. Araştırma bölgesinin genel özellikleri	42
3.1.2. Araştırma bölgesinin iklim özellikleri.....	43
3.1.3. Araştırma bölgesinin arazi kullanımı	44
3.1.4. Araştırma bölgesinin hayvan varlığı	44
3.3. Yöntem	45
4. ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA.....	50
4.1. Araştırma Konusu Barınakların Genel Durumu.....	55
4.2. Barınak Özelliklerinin IPARD Programında İstenen AB Standartlarıyla Karşılaştırılması	57
4.2.1. Doğal havalandırma baca açıklığı	57
4.2.2. Pencere alanı.....	60
4.2.3. Kapı ölçüleri	63
4.2.4. Barınak boyutları.....	64
4.2.5. Yemlik boyutları.....	67
4.2.6. Sıcaklık, ışık ve bağıl nem değerleri	69
5. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	74

KAYNAKLAR	84
ÖZGEÇMİŞ	87

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği
CARDS	Community Assistance to Reconstruction Development and Stability (Yeniden yapılandırma, Kalkınma ve İstikrar İçin Topluluk Desteği)
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
GFTZ	Güçlü Yanlar, Zayıf Yanlar, Fırsat ve Tehditler
IPA	Instrument for Pre-Accession (Katılım Öncesi Mali Araç)
IPARD	Instrument for Pre-Accession for Rural Development (Kırsal Kalkınma İçin Katılım Öncesi Mali Araç)
ISPA	Instrument of Structure for Pre-Accession (Katılım Öncesi Yapısal Politika Aracı)
LEADER	Kırsal Ekonominin Geliştirilmesinde Faaliyetlerin Birleştirilmesi Programı
MIFF	Multi-Annual Indicative Financial Framework (Çok Yıllı Gösterge Mali Çerçeve Belgesi)
MIPD	Multi-Annual Indicative Planning Document (Çok Yıllı Gösterge Planlama Belgesi)
OTP	Ortak Tarım Politikası
PHARE	Coordinated Support For The Reconstructing of Economics of Poland and Hungary (Polonya ve Macaristan Ekonomilerinin Yeniden Yapılandırılmasına Yönelik Destek Programı)
SAPARD	Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development (Tarım ve Kırsal Kalkınma İçin Özel Katılım Programı)
SWOT	Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats
TKDK	Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu
TÜRKVET	Türk Veterinerlik Sistemi
UKKS	Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi
YPK	Yüksek Planlama Kurulu

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. Ulusal kırsal kalkınma stratejisi çerçevesi.....	10
Şekil 1.2. Ekonominin geliştirilmesi ve iş imkânlarının artırılması stratejik amacının alt tedbirleri.	12
Şekil 1.3. Tarım ve kırsal kalkınmayı destekleme kurumu organizasyon şeması	32
Şekil 3.1. Araştırmada kullanılan el tipi gps aleti	47
Şekil 3.2. Araştırmada kullanılan lazermetre cihazı	48
Şekil 3.3. Araştırmada kullanılan lüksmetre cihazı.	48
Şekil 3.4. Araştırmada kullanılan sıcaklık ve bağıl nem ölçüm cihazı	49
Şekil 4.1. Araştırma konusu barınaklardan birinin dıştan görünümü	55
Şekil 4.2. Araştırma konusu barınaklardan birinin tavanı	56
Şekil 4.3. Araştırma konusu barınaklardan birindeki sulama sistemi.....	57
Şekil 4.4. Araştırma konusu barınaklardan birinin havalandırma bacası	58
Şekil 4.5. Araştırma Konusu barınaklardan Birinin Pencereleleri.....	61
Şekil 4.6. Araştırma konusu barınaklardan birine ait giriş kapısı.....	63
Şekil 4.7. İncelenen barınaklardan birinin iç görüntüsü	65
Şekil 4.8. Beton bir yemlik	67
Şekil 4.9. Ahşap bir yemlik	68
Şekil 4.10. Araştırmaya konu olan ve ışık miktarı çok az olan barınaklardan biri.....	71
Şekil 4.11. Araştırma konusu barınakların birinin duvarlarındaki nem yoğunlaşması...	72
Şekil 4.12. Araştırma konusu barınakların birinde ölçülen %100 bağıl nem miktarının görüntüsü	72
Şekil 5.1. Araştırma konusu ahırlardan birinin bacası	75
Şekil 5.2. Araştırma konusu ahırlardan birinin kapatılmış bacası	76
Şekil 5.3. Araştırma konusu ahırlardan birinin pencereleri	77
Şekil 5.4. Araştırma konusu ahırlardan birinin kapısı	78
Şekil 5.5. Araştırma konusu ahırlardan birinin dıştan görünümü	79
Şekil 5.6. Araştırma konusu ahırlardan birinin yemliği.....	80

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1.1. Tedbir 101. Tarımsal işletmelere yönelik yatırımlar için yıllara göre finansman dağılımı.	29
Çizelge 1.2. Et ve süt sektörü için IPARD fonlarının dağılımı.	29
Çizelge 1.3. Süt üreten tarımsal işletmeler için proje seçim kriterleri.	30
Çizelge 1.4. Et üreten tarımsal işletmeler için proje seçim kriterleri.	30
Çizelge 3.1. Araştırma konusu köylerin bazı özellikleri.	42
Çizelge 3.2. Erzurum iline ait iklimsel istatistiki veriler.	43
Çizelge 3.3. Erzurum ilinin arazi dağılımı.	44
Çizelge 3.4. Araştırma konusu köylerin hayvan varlıkları.	45
Çizelge 4.1. Araştırma konusu barınakları tanımlayan özellikler.	50
Çizelge 4.2. Araştırma konusu barınakların fiziksel özellikleri	52
Çizelge 4.3. Araştırma konusu barınakların kapı, pencere, baca ölçüleri ile suluk ve aydınlatma durumu.	53
Çizelge 4.4. Barınak içi sıcaklık, ışık ve bağıl nem ölçümleri	54
Çizelge 4.5. Barınakların duvar yapımında kullanılan malzemeler.	56
Çizelge 4.6. Araştırma konusu barınakların baca açıklığı ile AB standartlarının karşılaştırılması.	60
Çizelge 4.7. Araştırma konusu barınakların pencere alanlarının AB standartları ile karşılaştırılması	62
Çizelge 4.8. Araştırma konusu barınakların kapı ölçüleriyle AB standartlarının karşılaştırılması.	64
Çizelge 4.9. Araştırma konusu barınakların bazı boyutları ile AB standartlarının karşılaştırılması.	66
Çizelge 4.10. Araştırma konusu barınakların yemlik boyutları ile AB standartlarının karşılaştırılması.	69
Çizelge 4.11. Araştırmanın yapıldığı aylarda ölçülen ışık değerlerinin AB standartlarına göre değerlendirilmesi.	70
Çizelge 4.12. Araştırma konusu barınaklarda sıcaklık, ışık ve bağıl nem ölçüm değerleriyle AB standartlarının karşılaştırılması	73
Çizelge 5.1. Araştırma konusu barınakların AB standartlarına uyum oranları.	81

1. GİRİŞ

Tarımın Türkiye ekonomisindeki önemi geride kalan yıllarla kıyaslandığında azalma göstermesine rağmen, ulusal ekonomi içerisinde halen büyük bir yer tutmakta ayrıca gıda gereksiniminin karşılanması, ihracat ve ortaya çıkardığı istihdam olanakları ile sanayiye girdi temini açısından önemini devam ettirmektedir. AB ve Türkiye arasındaki tarımsal yapının büyük oranda farklılık gösterdiği bilinen bir gerçek olmakla beraber, bu farklılıklar AB üyelik sürecinde önemli problemlerin kaynağı olarak da gösterilmektedir.

Geniş kırsal coğrafyası ve nüfusuyla Türkiye, önemli bir ekonomik ve insan kaynağı potansiyeline sahiptir. Ulusal kalkınmaya ivme kazandıracak nitelikteki Türkiye'nin söz konusu potansiyelin kullanılması, kaynak kullanımında etkinliği ve yerleşimlerin nüfus yoğunluğunu, kırsal kesimin kısıtlarını ve ihtiyaçlarını, hizmetlerin ve yatırımların gerçekleştirilmesinde eşgüdümü bütün olarak gözeten bütüncül ve çok sektörlü bir planlamayı gerektirmektedir (Anonim 2011b).

Türkiye için Tarım, hem sosyal hem de ekonomik bakımdan kilit öneme sahiptir. Türkiye'nin arazisinin yaklaşık yarısı tarıma ayrılmıştır. 1980'lerin başında %22 olan GSYH'nin 2003 de %12,2'ye düşüşünü yaşayan Türkiye'nin işgücünün üçte biri tarımda çalışmasına rağmen kırsal işgücünün yaklaşık %67,5'i tarım alanında çalışmaktadır. 1950'lerde nüfusun %75'i kırsal bölgelerde yaşamaktaydı. Bu oran 1980'de %56'ya düşmüş ve 2004'te %39'luk toplam kırsal nüfusa gerilemiştir. Bununla birlikte nüfus yapısındaki bu önemli değişikliğe rağmen, milli nüfusun büyük bir kısmını oluşturan 23,7 milyon insan hâlâ köy statüsündeki yerleşimlerde yaşamaktadır. 1995-2000 döneminde köyden kente göç 1980-1990 dönemine göre yavaşlarken, çalışma yaşındaki nüfus daha yavaş da olsa köyleri terk etme eğilimlerine devam etmişlerdir (Anonim 2007).

Tarım sektörü içinde bulunan hayvancılık Türkiye'de önemli bir yere ve potansiyele sahip bulunmaktadır. Hayvansal üretim faaliyetlerinin yapılması, bazı bitkisel ve yan ürünlerin değerlendirilmesi, işgücü verimliliğinin artırılması, işletme karının artması, doğal ve ekonomik koşullardan kaynaklanan risk faktörünün azaltılması gibi olumlu etkilerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Ayrıca dengeli beslenme yönünden ve toplum sağlığı açısından önem taşımaktadır (Vural ve Fidan 2007).

Hayvansal ürünlerin üretiminin artırılması için iki yol vardır. Bunlardan birincisi hayvan sayısının artırılmasıdır. Ancak bu durumda artan hayvan sayısı ile yeni barınak ve yer ihtiyacı ortaya çıkacak ve bu durumun çok yüksek bir maliyeti olacaktır. İkinci ve önerilen olan yol ise mevcut hayvanlar için uygun koşullar hazırlanarak veriminin en üst düzeye çıkarılması ve hayvan barınaklarının hayvanlar için uygun koşullara kavuşturulmasıdır. Barınak yapımı ülkemizde hayvancılık işletmelerinin en önemli sorunudur. İşletme sahipleri hayvan satın almada beslemede ve hastalıklarla mücadelede gösterdikleri özeni barınak yapımı için göstermemektedirler. Barınak yapımındaki ilkel ve yanlış uygulamalar hayvansal üretimde karşılaşılan en önemli sorunların temelini oluşturmaktadır. Nitekim hatalı barınakların sonradan düzeltilmesi çok zor ya da olanaksızdır (Kayar 2011).

Geleneksel barınaklarda hayvan refahı koşulları ilkel ve sağlıksızdır. Hayvanlar geleneksel barınakların temizlik koşullarının ilkel ve sağlıksız olmasından dolayı kötü koşullarda barınmaktadır. Küçük ve orta ölçekli işletmeler ticari kredi almakta güçlük çektiklerinden dolayı barınak, besleme, sağım odası donanımları ve soğutma tesislerinin modernizasyonu için gereken finansmanı sağlamakta zorlanmaktadırlar (Anonim 2008).

Türkiye'nin, Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikasına uyum sürecinde kırsal yaşam alanlarının ve bu kesimin çoğunluğunun tarımla uğraşması sebebiyle tarıma ilişkin sorunlarının tespit edilmesi ve bu sorunlara kalıcı çözümler bulunması gereksinimi Türkiye'de "Kırsal Kalkınma" konusunun öncelikli konular arasına alınmasına sebep olmuştur. OTP'ye uyumun en önemli unsuru Türk tarım işletmelerinin yapısının güçlendirilmesi ve altyapılarının geliştirilmesidir (Turhan 2005).

Tarım işletmelerinin; parçalı ve küçük arazi varlığı, geçimlik işletme yapısının ön planda olmasından kaynaklanan bozukluklar, teknoloji kullanımındaki yetersizlik, düşük verimlilik gibi sorunlar nedeniyle Türk tarımı; çoğu tarım ürününde, özellikle hayvancılıkta dünya piyasalarıyla rekabet etmekte güçlük çekmektedir. Önümüzdeki dönemde, etkin politikalar hayata geçirilmede geç kalınırsa, tarımsal üretimde ve üretici gelirlerinde beklenen artış sağlanamayacak, hatta azalmalar ortaya çıkabilecek, daha da ötesi AB'ne üye son ülkelerin yaşadığı gibi küçük tarım işletmelerinin rekabet edememesinden dolayı kapanmasına sebep olacaktır. Bu durumda da Türkiye'nin, çoğu stratejik tarım ürününde dışa bağımlı hale gelmesi olası olacaktır. Türk tarımı, gerek AB, gerek dünya pazarları karşısında ciddi bir rekabet sorunu yaşamamak için, özellikle verimlilik ve rekabet gücünün artmasını sağlayacak etkin teknoloji kullanımı, kırsal ve tarımsal alt yapının ve tarım işletmelerinin yapısının iyileştirilmesine yönelik AB kaynaklarını en etkin şekilde kullanacak kurumsal yapılanmayı ve programlamayı gerçekleştirmek zorundadır. Türkiye de tarım sektörünün ve kırsal yaşam alanlarının bütün sorunlarına IPARD programının çözüm olacağı yanlış bir yargıdır. İhtiyaç analizleri doğru ve gerçekçi yapılır, uygulama mekanizmasını işletecek kurumsal yapı dikkatli ve uygun temellerde oluşturulur ve planlama geniş katılımlarla ihtiyaca uygun hazırlanırsa Türkiye tarımı ve kırsal alanları için önemli miktarlarda sayılabilecek bu mali destek yerinde ve etkin şekilde kullanılmış olur (Can 2007).

Türkiye'de kırsal alan kavramı incelendiğinde; Cumhuriyetin ilanından itibaren özel bir önem verilen ve kalkınmanın sağlanmasına yönelik pek çok farklı politika gerçekleştirilmeye çalışılan bir saha olarak karşımıza çıkacaktır. Kırsal kalkınma olgusu geçmişte, kırsal alanda yaşayan ve özellikle tarımsal üretimde istihdam edilen nüfusun gelir ve hayat seviyesinin yükseltilmesine odaklanmıştı ancak günümüzde, bu alana ilişkin farklı endişelerin de ön plana çıkmasıyla daha geniş bir boyut kazanmış görünmektedir. Son yıllarda kırsal kalkınma; artık sadece tarım sektöründe üretim artışının sağlanması ve kırsal alanda yaşayan nüfusun gelir seviyesini yükseltmesi değil, aynı zamanda üretim artışıyla beraber kaliteli ve sağlıklı ürün elde edilmesi, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanılması, çevreye dost tarımsal üretimin gerçekleştirilmesi, tarım dışı ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi yoluyla kırsal

alanlarda yaşayan tüm nüfusun yaşam kalitesinin iyileştirilmesi, kırsal alana ihtiyaç duyulan altyapı ve hizmetlerin sağlıklı bir şekilde götürülmesini de içine alan çok geniş bir uygulama alanını bünyesinde barındırmaktadır.

Teorik nitelikleri oldukça iyi olan politikalar ve gelişme yaklaşımları, ülkenin gerek doğal coğrafya koşulları ve gerekse idari yapıdaki kısıtlar nedeniyle günümüze kadar istenen düzeyde sonuç vermemiştir. Kuşkusuz, Türkiye'nin iklim ve topografya gibi fiziki coğrafya özellikleri düşünüldüğünde günlük politika ve kısa süreli projelerle bu kadar fazla ve karmaşık sorunun üstesinden gelinmesinin zor ve zaman alıcı bir süreç olduğu açıktır. Ancak gelişmiş ülke deneyimleri göz önünde bulundurulduğunda bu gelişmenin sağlanmasının imkânsız olmadığı görülmektedir. Bu çerçevede aynı aşamaları başarıyla geçmiş olan AB'ye üyelik süreciyle birlikte, kırsal kalkınma açısından Türkiye'de karşılaşılan sınırlandırma ve sorunların büyük ölçüde bir düzenlemeye tabii tutulacağı beklenmektedir (Bakırcı 2009).

Türkiye'de kırsal alanda, sadece fiziksel sorunlar değil, aynı zamanda sosyal ve ekonomik sorunlar da mevcuttur. Kırsal kalkınma alanında oluşturulan politikalar ve yapılan uygulamalarda tüm bu sorunlar bir bütün olarak ele alınmamış; kır ve kent bütünlüğü sağlanamamış ve politikalar, sosyal ve ekonomik gerçeklerden bağımsız düşünülmüştür. Bu sebeple kırsal alanda yaşayan kesimin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik politikalar oluşturulamamıştır. Planlı dönemdeki kırsal kalkınma uygulamaları; dağınık, parçacı, eşgüdümsüz ve hizmet götürme anlayışının ağırlıklı olduğu politikalarla, kırsal alanda kalkınmanın sağlanamayacağını bir kez daha göstermiştir (Çelik 2005).

Türkiye tarımının AB Ortak Pazarı'na açılması bakımından küçük ve orta ölçekli işletmelere, hem ekonomik verimliliklerini sağlamak, hem de uzun dönem sürdürülebildiklerini ve varlıklarının devamlılığını garantiye almak amacıyla üretim tekniklerini ve işlemlerini iyileştirmeleri için destek sağlayacak olan IPARD aynı zamanda tarımsal işletmelerin, kalite ve kalite yönetimi, hijyen ve gıda güvenliği,

hayvan refahı, çevre koruma ile iş güvenliği konularında Topluluk standartlarına ulaştırılmasına yardım edecektir (Anonim 2008).

1.1. Konunun Önemi

Aday ve potansiyel aday ülkelere destek amacıyla 1085/2006 sayılı Konsey Tüzüğü çerçevesinde Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA) Avrupa Birliği (AB) tarafından oluşturulmuştur. IPA desteği beş bileşeni içermektedir. Türkiye IPA tüzüğünün EK 1’inde yer alan aday ülke statüsünde bütün bileşenlerden yararlanabilmektedir. IPA’nın Kırsal Kalkınma bileşeni (IPARD) Avrupa Birliği’nin Ortak Tarım Politikası, Kırsal kalkınma Politikası ve ilgili politikalarının uygulanması ve yönetimi için uyum hazırlıklarını ve bu kapsamda politika geliştirilmesini desteklemektedir.

Türkiye’nin IPARD fonlarından etkin bir şekilde faydalanabilmesi için, Program uygulanırken ortaya çıkabilecek sorunların tespit edilmesi ve bu sorunlara kalıcı çözümler bulunması büyük önem arz etmektedir.

1.2. Araştırmanın Önemi

IPARD programda Tarımsal İşletmelerin Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar tedbirine programın en büyük bütçesinin ayrılmış olması kırsal alanlarda bulunan büyükbaş hayvan barınaklarının geliştirilmesi konusunun öneminin en büyük göstergelerindendir. Erzurum ilindeki büyükbaş hayvan barınaklarının mevcut durumunu ile AB Standartlarını karşılaştırarak, IPARD programı uygulanırken ortaya çıkan ve çıkabilecek olan sorunları tespit edip çözüm önerisi sunmayı amaçlayan bu araştırma, Erzurum ve benzer yapıdaki diğer illerde bulunan IPARD programı uygulayıcısı olan Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumuna Programla alakalı somut öneriler sunmaya çalışmıştır. Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumunun çok yeni bir kurum olması ve IPARD Programını uygulamaya yeni başlaması ilk etapta karşılaşılabileceği problemleri tespit edip önlem almasını zorlaştıracaktır.

Çalışma, IPARD programında Büyükbaş hayvan barınakları için istenilen AB standartlarıyla Erzurum'daki mevcut barınakların durumunu karşılaştırarak, Erzurum ve benzer yapıdaki illerin Barınak durumunu ortaya koyması ve IPARD programının uygulanırken Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumuna ilerde karşılaşılabileceği sorunlar ve alınması gereken tedbirler hakkında öneriler sunması açısından önemlidir.

1.3. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı; IPARD programının Tarımsal İşletmelerin Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar tedbiri kapsamında, Türkiye'de hayvancılığın yoğun olarak yapıldığı Erzurum İlinin büyükbaş hayvan barınaklarının mevcut durumu ile Program kapsamında desteklenecek yatırımlardan istenilen AB Standartlarının karşılaştırılması, karşılaştırma sonucunda meydana çıkan farklılıklar ve benzerliklere göre IPARD Programı uygulayıcısı olan TKDK kurumuna Programın ilgili tedbirini Erzurum İline ve yapısal olarak benzeyen diğer illere nasıl uygulayabilecekleri konusunda tavsiyelerde bulunulmasıdır.

1.4. Araştırmanın Kapsamı

Çalışmada ilk olarak; Türkiye'de Kırsal kalkınmaya dayanak olan ve yön veren belgeler, IPARD Programı ve çalışmaya konu olan Tarımsal İşletmelerin Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar tedbiri ile alakalı genel bilgilere yer verilmiştir.

Erzurum İli merkez ilçelerindeki 11 köyde bulunan toplam 33 büyükbaş hayvan barınağının arazide tespit edilmiş ve barınakları genel olarak tanımlayabilecek fiziksel özellikleri ile, IPARD programında istenilen AB standartları karşılaştırılmıştır. Doğal havalandırma baca açıklığı, pencere alanı, kapı ölçüleri, ahır boyutları, yemlik boyutları, sıcaklık, ışık ve bağıl nem değerleri her barınak için ilgili AB standartlarıyla karşılaştırılmıştır.

Çalışmada IPARD programının uygulayıcısı olan Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumuna, programın Tarımsal İşletmelerin Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar tedbirinin uygulanması ile alakalı önerilere yer verilmiştir.

1.5. Genel Bilgiler

1.5.1. Tarım ve kırsal kalkınma politika belgeleri

1.5.1.a. Dokuzuncu kalkınma planı

30.10.1984 tarihli ve 3067 sayılı Kanun gereğince, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 28.6.2006 tarihli 121 inci Birleşiminde onaylanmış olan Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013 yıllarını kapsamaktadır. Planın kendi içindeki vizyonu “İstikrar içinde büyüyen, gelirini daha adil paylaşan, küresel ölçekte rekabet gücüne sahip, bilgi toplumuna dönüşen, AB’ye üyelik için uyum sürecini tamamlamış bir Türkiye” olarak tanımlanmıştır. Dokuzuncu Kalkınma Planı rekabet ortamının sertleştiği, küreselleşmenin giderek yayıldığı, risk ve fırsatların arttığı bu dönemde Türkiye’nin ekonomik, sosyal ve kültürel olarak yaşayacağı dönüşümleri gözler önüne seren temel bir politika belgesidir.

Planın temel amaçları arasında tarımsal yapının etkinleştirilmesi için, ülkemizin Avrupa Birliği’ne üyeliğinden sonra Birlik içinde rekabet edebilmesini sağlamak amacıyla tarımsal yapıda gerekli dönüşüm ve yeniliklere öncelik verileceği yer almaktadır. Tarımsal yapının etkinleştirilmesi için, tarımsal işletmelerin ölçeklerinin büyütülmesi, üretim teknik ve koşullarının daha iyi hale getirilmesi ayrıca tarım ve gıda işletmelerinin modernize edilmesi gibi çalışmaların desteklenmesi planın temel amaçları arasında yer alan diğer maddelerdendir. Bu çalışmaların yapılmasının özendirilmesi için AB Katılım Öncesi Yardımlarından yararlanılması ve tarım-sanayi entegrasyonunun teşvik edilmesi planın konuyla ilgili diğer hususlardandır.

Dokuzuncu Kalkınma Planı, kırsal kesimde kalkınmanın sağlanması hususuna planın temel amaçları kısmında atıfta bulunarak, aynı kısımda “AB kırsal kalkınma politikalarına uyum için gerekli kurumsal çerçeve oluşturularak, kırsal kalkınma fonlarının yönetimine ve etkin kullanımına ilişkin idari kapasite geliştirilecektir” şeklinde bir ifadeye yer vermiştir.

1.5.1.b. Tarım stratejisi

30.11.2004 Tarih ve 2004/92 Sayılı YPK Kararı ile oluşturulan ve 2006-2010 yılları arasında geçerliliği olan tarım stratejisi AB’ye uyumu göz ardı etmeden, tarım sektöründe karar almayı kolaylaştırmak sektörün gelişmesini sağlamak için ortaya koyulmuştur. Belgenin amacı tarım sektörünü, kaynaklarını etkin kullanan örgütlenme özelliği kuvvetli, sürdürülebilir ve rekabet gücü yüksek bir sektör haline getirmektir.

Belgenin stratejik amaçları arasında, üretim maliyetlerini azaltmak üreticilerin gelir düzeyinin yükseltmek ve teknolojik gelişimi hızlandırıcı tedbirler alınması olduğu gibi, tarımsal ürünleri işleme sanayinin rekabet gücünü arttırmak için kaliteli hammadde temin edilmesi ile tüketici tercihlerinin karşılanmasına yönelik tedbirlerin hayata geçirilmesi gibi konular da göze çarpmaktadır.

Ayrıca belgenin temel ilkelerinin de hayvancılık faaliyetlerinde verimliliğin artırılması, hayvancılık işletmelerinin modernizasyonu, su ürünleri üretimi için işletmelerin kurulması ve modernizasyon ile su ürünleri işleme tesislerinin iyileştirilmesi gibi uygulamaya konulacak konular belirtilmiştir.

Belgede, katılımcılık, yerel kapasitenin geliştirilmesi ve farklılaştırılması, kadın ve genç nüfusun eğitim ve girişimcilik düzeyinin yükseltilmesi ve kırsal teknolojilerin geliştirilmesi gibi konuların Kırsal kalkınma program, proje ve faaliyetlerinde esas alınacağı belirtilmiştir. IPARD programı incelenirse Tarım stratejisi belgesinde esas olarak belirlenmiş konuların IPARD Programının da ana temasını oluşturduğu görülecektir.

1.5.1.c. 5488 Sayılı tarım kanunu

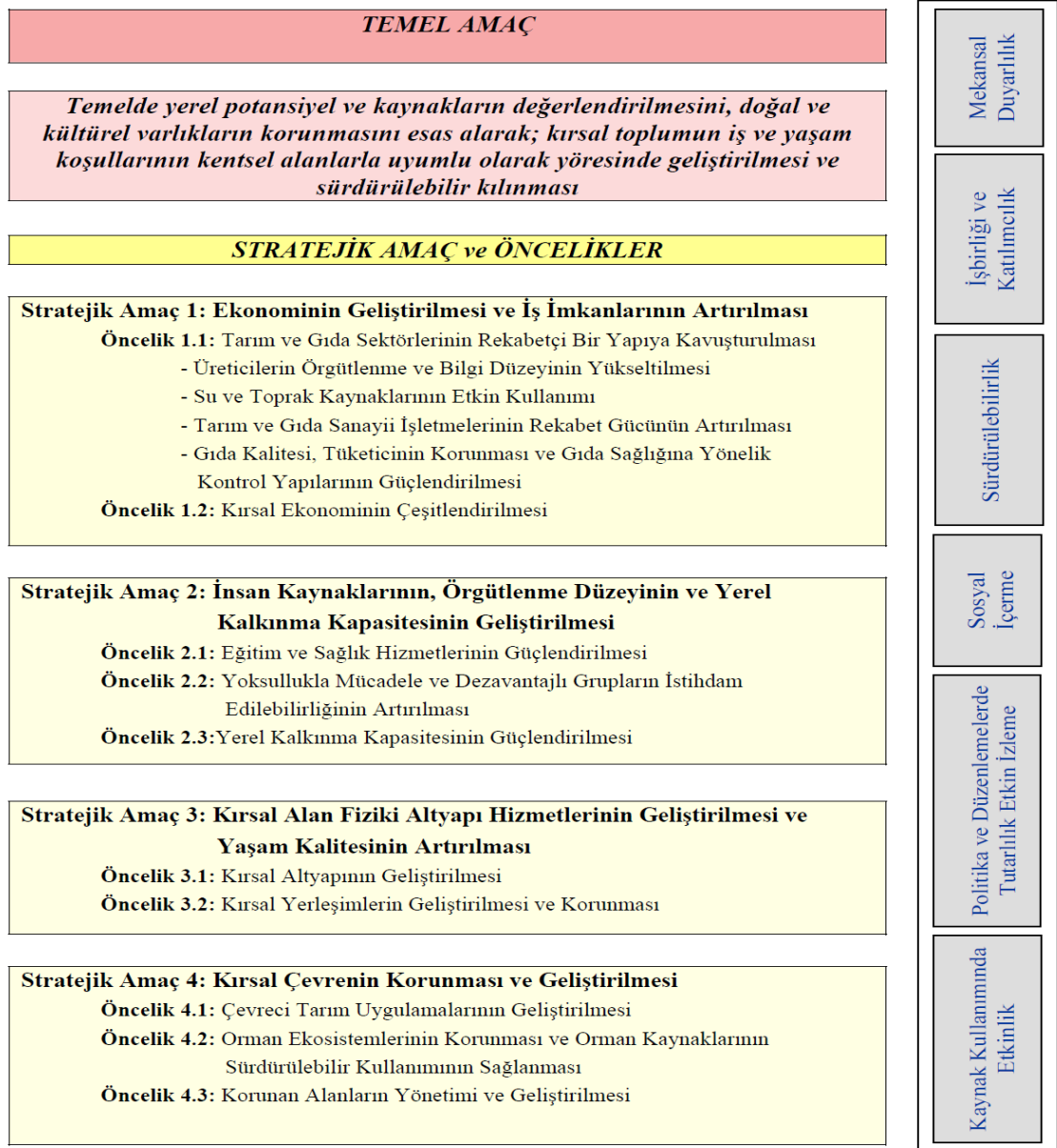
Bu Kanunun amacı; tarım sektörünün ve kırsal alanın, kalkınma plân ve stratejileri doğrultusunda geliştirilmesi ve desteklenmesi için gerekli politikaların tespit edilmesi ve düzenlemelerin yapılmasıdır. Kalkınma strateji ve palanları doğrultusunda tarım sektörü ve kırsal alanların geliştirilmesi gibi konuları da hedef edinen Tarım Kanunun öncelikleri arasında kırsal hayatın sosyo-ekonomik açıdan geliştirilmesi göze çarpmaktadır. Kanunun kırsal kalkınmayla ilgili 15 maddesine göre, Bakanlık kırsal alanlarda istihdamın geliştirilmesi, gelirlerin arttırılıp çeşitlendirilmesi ve benzeri tedbirleri aldığı gibi kırsal kalkınma program, proje ve faaliyetlerine yönelik düzenlemeleri yapar. Ayrıca aynı kanunun tarımsal destekleme araçlarından bahis eden 19. maddesinin Kırsal kalkınmayla alakalı bölümünde kırsal alanlardaki toplumun birlikte veya bireysel olarak gerçekleştirecekleri projelerin maliyetlerinin bir kısmının devlet tarafından karşılanması hükmü bulunmaktadır.

1.5.1.d. Ulusal kırsal kalkınma stratejisi

25.01.2006 Tarih ve 2006/1 Sayılı YPK Kararı ile oluşturulan bu belge, AB müktesebat uyumu ile ekonomik ve sosyal uyumun sağlanması çerçevesinde, kırsal kalkınma faaliyetlerine bütüncül bir politika çerçevesi oluşturmak, ulusal ve uluslararası kaynaklarla finanse edilecek kırsal kalkınma program ve projelerinin hazırlanması ve uygulanmasında ilgili kesimlere perspektif sağlamak amacıyla hazırlanmıştır.

Belgenin mevcut durumun değerlendirilmesi bölümünde yapılan Güçlü yanlar, Zayıf Yanlar, Fırsat ve Tehditler analizi incelendiğinde, kırsal kalkınma projeleri deneyimi ve kırsal işgücü potansiyeli güçlü yönler olarak göze çarparken, kalite ve standartlara uyum konusunda güçlükler, sermaye ve mali kaynak yetersizlikleri ve kırsal altyapı yetersizlikleri, mevcut altyapının modernizasyon ihtiyacı zayıf yönler olarak öne çıkmaktadır. Buradan IPARD programı hazırlanırken Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi belgesindeki güçlü ve zayıf yönlerin dikkate alındığını anlamak güç olmayacaktır.

Belgede bu güne kadarki kalkınma sürecinde kentsel ve kırsal alanlar arası gelişmişlik farklılıklarının önemini koruduğu, kırsal alanların kentlerin gelişme ivmesini yakalayamadığı vurgulanmıştır. Ayrıca gelişmişlik farklılıklarının giderilmesine yönelik politikaların uygulamaya konulmasıyla kırsal alanın gelişmesi ve kırsal toplumun yaşam kalitesinin yükseltilmesi açısından bazı gelişmeler kaydedilmesine rağmen, hedeflenen amaçlara ulaşamadığı, gelişmişlik farklılıklarının varlığını koruduğu belgede ifade edilmektedir. Belgenin stratejik amaç ve öncelikleri Şekil 1.1’de gösterilmiştir.

Şekil 1.1. Ulusal kırsal kalkınma stratejisi çerçevesi (Anonim 2006c).

1.5.1.e. Kırsal kalkınma planı

Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi belgesinde, “Bu Strateji belgesine bağlı olarak, kırsal kalkınma planının hazırlanması ve yönetilmesi çalışmalarının ise, yine ilgili kurum ve kesimlerin katılımıyla, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından DPT ile işbirliği içinde koordine edilmesi öngörülmektedir” hükmüyle kendisine dayanak bulan Kırsal Kalkınma Planı, Dokuzuncu Kalkınma Planı’nın 674 nolu maddesinde ki “Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi doğrultusunda, Kırsal Kalkınma Planı hazırlanarak uygulamaya konulacaktır” tedbiriyle kendisine yer bulmuştur.

Belgenin hedefi Dünyada kırsal kalkınma alanında değişen yeni yaklaşımları dikkate alan, AB uyum sürecini kolaylaştırıcı, ancak ülkemizin ihtiyaçlarını, önceliklerini ve yerel koşullarını gözetten bir Kırsal Kalkınma Planı’nın oluşturulması olarak belirlenmiştir. Kırsal Kalkınma Planı’nın temel amacı kırsal toplumun iş ve yaşam koşullarının kentsel alanlarla uyumlu olarak yöresinde geliştirilmesi ve sürdürülebilir kılınmasını sağlamaktır şeklinde ifade edilmiştir.

Kırsal Kalkınma Planı belgesinde 4 stratejik amaç belirlenmiştir.

- Ekonominin geliştirilmesi ve iş imkânlarının artırılması
- İnsan kaynaklarının, örgütlenme düzeyinin ve yerel kalkınma kapasitesinin geliştirilmesi
- Kırsal alan fiziki altyapı hizmetlerinin geliştirilmesi ve yaşam kalitesinin artırılması
- Kırsal çevrenin korunması ve geliştirilmesi

Bu stratejik amaçlar çerçevesinde toplam 30 tedbir ve 96 faaliyet belgenin muhtevasında mevcuttur. Ekonominin geliştirilmesi ve iş imkânlarının artırılması stratejik amacı ile ilgili tedbir ve faaliyetler Şekil 1.2’te gösterilmiştir.

Stratejik Amaç 1 Ekonominin Geliştirilmesi ve İş İmkânlarının Artırılması		
Öncelik 1.1 Tarım ve Gıda Sektörlerinin Rekabetçi Bir Yapıya Kavuşturulması		
Tedbir	1.1.1	Üreticilerin Örgütlenme ve Bilgi Düzeyinin Artırılması
Faaliyet	1.1.1.1	Üretici Örgütlerinin Kurumsal Kapasitelerinin Güçlendirilmesi
Faaliyet	1.1.1.2	Üretici Örgütlerinin Pazarlama Altyapısının Geliştirilmesi
Faaliyet	1.1.1.3	Tarımsal Eğitim ve Yayın Hizmetlerinin Güçlendirilmesi
Tedbir	1.1.2	Sulama Altyapısının Geliştirilmesi
Faaliyet	1.1.2.1	Modern Sulama Yöntemlerinin Yaygınlaştırılması
Faaliyet	1.1.2.2	Sulama Sistemlerinin Rehabilitasyonu
Faaliyet	1.1.2.3	Küçük Ölçekli Su Kaynaklarının Geliştirilmesi
Faaliyet	1.1.2.4	Su ve Toprak Kaynaklarının Geliştirilmesi ve Korunması
Tedbir	1.1.3	Tarım Arazilerinin Etkin Kullanımının Sağlanması
Faaliyet	1.1.3.1	Arazi Topluşturma ve Tarla İçi Geliştirme Hizmetlerinin Birlikte Yaygınlaştırılması
Faaliyet	1.1.3.2	Az Topraklı ve Topraksız Çiftçilerin Hazine Arazileriyle Topraklandırılması
Tedbir	1.1.4	Tarımsal Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi
Faaliyet	1.1.4.1	Tarım Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgelerinin Yaygınlaştırılması
Faaliyet	1.1.4.2	Tarım Ürünlerinin İşlenmesi, Paketlenmesi ve Depolanmasına Yönelik Yatırımların Desteklenmesi
Faaliyet	1.1.4.3	Tarımsal İşletmelerin Modernizasyonuna Yönelik Yatırımların Desteklenmesi
Faaliyet	1.1.4.4	Tarım ve Gıda İşletmelerinin Gıda Güvenliği Gereklere Uyumu İçin Desteklenmesi
Tedbir	1.1.5	Gıda Güvenliği Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi
Faaliyet	1.1.5.1	Gıda Güvenliği Konusunda Üretici ve Tüketicilerin Bilinçlendirilmesi
Faaliyet	1.1.5.2	Gıda Güvenliğine Yönelik Kontrol Hizmetlerinin İyileştirilmesi

Stratejik Amaç 1 Ekonominin Geliştirilmesi ve İş İmkânlarının Artırılması		
Öncelik 1.2 Kırsal Ekonominin Çeşitlendirilmesi		
Tedbir	1.2.1	Kırsal Turizmin Geliştirilmesi
Faaliyet	1.2.1.1	Agro-Turizm Altyapısının Geliştirilmesi
Faaliyet	1.2.1.2	Kültür Köyü Modelinin Oluşturulması
Faaliyet	1.2.1.3	Konaklama İşletmeciliğinin Geliştirilmesi
Faaliyet	1.2.1.4	İlçe Turizm Bilgi Paketinin Hazırlanması
Tedbir	1.2.2	Tarımsal Ekonomik Faaliyetlerin Geliştirilmesi
Faaliyet	1.2.2.1	İpekböceği Yetiştiriciliğinin Yaygınlaştırılması
Faaliyet	1.2.2.2	Arıcılıkta Ürün Çeşitliliğinin ve Verimliliğinin Geliştirilmesi
Tedbir	1.2.3	Tarım Dışı Gelir Getirici Faaliyetlerin Geliştirilmesi
Faaliyet	1.2.3.1	Yöresel Zanaat ve El Sanatlarının Geliştirilmesi
Faaliyet	1.2.3.2	Karayolları Üzerindeki Seyyar Satış Yerlerinin Düzenlenmesi
Faaliyet	1.2.3.3	Yöresel Ürünlerde Markalaşmanın Sağlanması
Faaliyet	1.2.3.4	Yöresel Ürün Tanıtım Organizasyonları ve Fuarlarının Düzenlenmesi
Faaliyet	1.2.3.5	Tarım Dışı Küçük Ölçekli İmalat Sanayinin Desteklenmesi

Şekil 1.2. Ekonominin geliştirilmesi ve iş imkânlarının artırılması stratejik amacının alt tedbirleri (Anonim 2011b).

1.5.1.f. Çok-yıllı endikatif planlama belgesi (MIPD) 2011-2013

Çok-yıllı Endikatif Planlama Belgesinin amacı 2011-2013 programlama döneminde Türkiye'ye sağlanacak mali yardımlar için AB önceliklerinin belirlenmesidir.

Çok Yıllı Endikatif Planlama Belgesi, ilgili ülkenin Katılım Ortaklığı belgesinde tanımlanan ihtiyaçlar, cari ilerleme raporunu ve ülkenin kendi stratejilerini esas almaktadır. Söz konusu belge, Türk Hükümeti, yerel paydaşlar, AB üye ülkeleri ve donör kuruluşlarla istişarelerde bulunularak oluşturulmuştur.

Çok-yıllı Endikatif Planlama Belgesine göre Tarım ve Kırsal Kalkınma Avrupa Komisyonunun 2011 – 2013 programlama döneminin de desteklemeye yönelik belirli öncelikleri gerçekleştirmek için mali yardımlarını yoğunlaştıracığı sektörlerden biridir.

1.5.2. Katılım öncesi mali yardım aracı (IPA)

Katılım öncesi mali yardımlar önceleri PHARE, ISPA, CARDS, SAPARD gibi farklı isimlerle yapılmaktaydı. Avrupa Birliği'nin 2007 yılında başlamış olan, yeni mali perspektif dönemi ile birlikte, katılım öncesi mali yardımlar açısından da yeni bir dönem başlamış olup Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA) adı altında birleştirilmiştir.

AB Komisyonu tarafından IPA'ya ilişkin ilk düzenleme, 540/2010 sayılı AB Parlamentosu ve Konseyi Tüzüğü ile değişik bir katılım öncesi mali yardım aracı oluşturan 1085/2006 sayılı konsey tüzüğüdür. Ayrıca IPA Tüzüğü'nün uygulanmasına ilişkin olarak 80/2010 sayılı komisyon tüzüğü ile değişik 718/2007 sayılı komisyon tüzüğü IPA Çerçeve Tüzüğü'nü uygulayan tüzük olarak kabul edilmiştir. Bu tüzükte yardımın planlanmasına ilişkin hususlar yer alır.

Ayrıca Komisyon ile yararlanıcı ülke arasında Çerçeve Anlaşma imzalanmaktadır. Bu anlaşma IPA Uygulama Tüzüğü kapsamında yararlanıcı ülke ile Komisyonun işbirliği ilkelerini belirlemektedir. Söz konusu tüzük kapsamındaki yardım, yararlanıcı ülkeye ancak Çerçeve Anlaşma imzalandıktan ve yürürlüğe girdikten sonra verilebilmektedir. 2007-2013 döneminde Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Avrupa Toplulukları komisyonu arasında Çerçeve Anlaşma 11.07.2008 tarihinde imzalanmıştır. Bu Anlaşma, 3.12.2008 tarihli 5824 sayılı Kanunla uygun bulunmuştur. Anlaşma, 24 Aralık 2008 tarihi itibarıyla Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe girmiştir.

AB kırsal kalkınma politikaları, diğer alanlardaki politikalarla ilişkili ve ana politika ve hedeflerin bir parçası olmakla birlikte kırsal alanda yaşayan toplulukların yaşam kalitelerini arttırmaya ve kırsal alanlardaki nüfusun göçüne engel olmaya yöneliktir. Birlik, kırsal kalkınmada, doğrudan müdahale yerine, öncelikle yerel yapıdan gelen projelere fon sağlamaktadır. Başka bir ifadeyle yerel inisiyatif önceliklidir ve Birliğin, doğrudan uyguladığı projeleri bulunmamaktadır (Çelik 2005).

IPA (Katılım Öncesi Yardım Aracı) mali yardımların kullanılmasında yeni bir anlayış olarak programlama yaklaşımını getirmektedir. Bu yaklaşım AB'ne aday ülkeleri tam üyelikle birlikte kullanabilecekleri yapısal fonlara hazırlaması gerçekleştirdiği için önemlidir (Anonim 2012a).

AB'nin Türkiye'ye sağladığı finansal yardımlarının genel hedefi dolayısı ile IPA mali yardımların hedefi, Türkiye'nin reformlar ile Avrupa Birliği üyeliği yükümlülüklerini tamamıyla yerine getirebilmesini temin ederek AB hukukuna uyum doğrultusundaki çabalarının desteklenmesidir (Anonim 2011b).

Aday ve potansiyel aday ülkelere yönelik olarak, Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı kapsamında yardım sağlanacak beş bileşen belirlenmiştir.

- Geçiş Dönemi Desteği ve Kurumsal Kapasite Geliştirilmesi,
- Bölgesel ve Sınır Ötesi İşbirliği,

- Bölgesel Kalkınma,
- İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi,
- Kırsal Kalkınma.

IPA'nın beşinci bileşeni olan Kırsal Kalkınmaya yönelik olarak, 2007–2013 yılları arasında uygulanmak üzere her bir aday ülke tarafından IPARD Programı hazırlanmıştır.

1.5.3. IPARD programı

1.5.3.a. IPARD program içeriği

IPA tüzüğü'nün EK 1'inde yer alan aday statüsündeki ülkelerden olan Türkiye, bütün bileşenlerden yararlanabilmektedir. IPA'nın beşinci bileşeni olan Kırsal Kalkınma Avrupa Birliği'nin Ortak Tarım Politikası, Kırsal Kalkınma Politikası ve ilgili politikalarının uygulanması ve yönetimi için uyum hazırlıklarını ve bu kapsamda politika geliştirilmesini destekleyerek tarım sektörünün ve kırsal alanların sürdürülebilir adaptasyonuna katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. “Kırsal Kalkınma Programı-IPARD Programı” kapsamında, IPARD desteğinin uygulanması gerekmektedir.

IPARD Programı, kamu kuruluşları ile yakın işbirliği halinde; yerel kuruluşlar, sosyal, ekonomik ve çevresel ortaklar, sivil toplum kuruluşları, bilgi merkezleri ve üniversitelerin de görüşleri alınarak Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından hazırlanmıştır.

IPARD Programı; Brüksel/Belçika'da 19 Aralık 2007 tarihinde yapılan Avrupa Komisyonu Kırsal Kalkınma Komitesi'nde görüşülerek kabul edilmiş ve 25 Şubat 2008 tarihinde Avrupa Komisyonu tarafından onaylanmıştır.

Program uygulamalarını ve akreditasyon işlemlerini kolaylaştırmak gibi amaçlarla Program üzerinde küçük değişiklikler yapılmış olup, bu değişiklikler Avrupa Komisyonu Kırsal Kalkınma Komitesi tarafından 23 Temmuz 2008 tarihinde kabul edilmiş, Komisyon tarafından ise 24 Ekim 2008 tarihinde onaylanmıştır.

Program içeriği AB müktesebatı çerçevesinde önemli belgeler dikkate alınarak 718/2007 sayılı IPA Uygulama tüzüğünde önerilen içeriğe uygun olarak tasarlanmıştır.

IPARD programının Türkiye’de tarımsal ve kırsal alanın tüm sorunlarını bütünüyle çözüm üretecek bir mekanizma olarak düşünülmesi, Türkiye’nin mevcut kırsal alan koşulları dikkate alındığında yanıltıcı olacaktır. Bu, hem programın kapsamı ve içeriği ve hem de sağlanan mali destek miktarı nedeniyle zaten olanaklı değildir. Ancak IPARD programının AB müktesebatına uyum hazırlığı niteliğinde olması ve proje hazırlamaya yönelik farkındalık yaratmayı hedeflemesi dikkate değerdir. Ülkemiz açısından IPARD yoluyla müktesebata hazırlanmak idari bir zorunluluk olsa da, desteklerden sağlanacak yararın en üst düzeyde olması kırsal alanlar için bir kazanç niteliğindedir. IPARD Fonundan en verimli sonucun alınmasında, özellikle proje hazırlama ve sunma aşamalarında belirli bir bilinç ve ilgi düzeyinin gerekliliği, dolayısıyla konuyla ilgili tarafların eğitim, işbirliği ve örgütlenme konusunda yeterli seviyeye getirilmesi anahtar rol oynayacaktır. AB ‘ye uyum sürecini en az zarar ve en yüksek verimlilikte yaşamak Türkiye’nin elindedir. IPARD Fonunun özellikle kırsal kalkınma açısından bu uyumu gerçekleştirmede önemli bir rol üstleneceği kuvvetle muhtemeldir (Bakırcı 2009).

IPARD Programı, toplam 10 Bölümden oluşmaktadır.

1. Bölüm: Kırsal Alanlarının Genel Sosyo-Ekonomik Durumu

Bu bölümde;

- Türkiye'nin yapısal özellikleri ve önemli eğilimler, bu eğilimlerin kırsal alanlardaki etkileri sayısal veriler ışığında kısaca gözden geçirilmiştir,
- Tarım ve gıda sektörü analiz edilerek, Güçlü Yanlar, Zayıf Yanlar, Fırsat ve Tehditler analizi yapılmıştır,
- Program kapsamında kırsal alanların tanımı ve temel göstergeler ile ilgili bilgiler verilmiştir.

2. Bölüm: Tarım ve Kırsal Kalkınma Politikaları.

Bu bölümde;

- Tarım ve kırsal kalkınma konusunda stratejik belgeler analiz edilmiştir,
- Gıda güvenliği, veterinerlik ve bitki sağlığı, hayvan sağlığı, çevre koruma konularının yanı sıra, tarım ve kırsal kalkınma ile ilgili kurumsal çerçevenin ve ulusal yasal çerçevenin analizi yapılmıştır,
- Çiftçi ve kırsal kesimde yaşayanlar için uygulanan eğitim programları ve yayım hizmetleri analiz edilmiştir,
- Tarım ve kırsal kalkınmaya yönelik ulusal destek programları ve uygulamaları, uluslararası finansmanlı kırsal kalkınma projeleri ve önceden uygulanan ve halen uygulanmakta olan projelerden çıkarılan dersler ile ilgili bilgi verilmiştir,
- IPARD ile ulusal destek mekanizmalarının tamamlayıcı unsurları analiz edilmiştir,
- Tarım ve kırsal kalkınma faslında tarama süreci ve katılım müzakerelerindeki gelişmelerle ilgili bilgi verilmiştir,
- Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın destek ve kontrol hizmetleri ile ilgili kurumsal yapısı belirtilmiştir.

3. Bölüm: IPARD Program Stratejisi ve Amaçlar

Bu bölümde;

- 1085/2006 sayılı IPA Konsey Tüzüğü'nce sağlanan yasal çerçeve kapsamında Çok Yıllı Gösterge Planlama Belgesi (MIPD)'nin kapsamlı bir analizi yapılmıştır.
- IPARD Programı'nın amaçları ve stratejisi, Program uygulamaları için dağlık alan tanımı, Program uygulama alanlarının seçimi ve coğrafi kapsam belirtilmiştir.
- Programın ön değerlendirme sonuçları ve ön değerlendirme tavsiyelerinin Programa dâhil edilmesi konusunda bilgiler verilmiştir.
- Programın amaç hiyerarşisi tanımlanmıştır.

4. Bölüm: IPARD Programı Tedbirlerinin Detaylandırılması

Bu bölümde;

IPARD Programı kapsamında uygulanacak olan tedbirler detaylı bir şekilde ifade edilmiştir.

5. Bölüm: Mali Plan, Destek Miktarı ve Topluluk Katkısı Oranı

Bu bölümde;

Programın mali planı ve bütçe tabloları yer almaktadır.

6. Bölüm: İdare ve İdari Prosedürler- Programın Uygulanması, Yapılar, Otoriteler ve Mali Uygulama

Bu bölümde;

- Uygulama birimleri ile ilgili bilgiler verilmiştir.
- Programın uygulanmasının önemli bir unsuru olan izleme, İzleme Komitesi ve veri toplama konusunda bilgiler verilmiştir.

- Programın uygulanmasında önemli bir unsur olan değerlendirme ile ilgili bilgiler verilmiştir.
- Programın uygulanması sırasında Tarım İl Müdürlüklerinin rolü konusunda bilgi verilmiştir.

7. Bölüm: Programın Tanıtımı ve Görünürlük

Bu bölümde;

- IPARD Programı, faaliyetleri ve Topluluk katkısına ilişkin bilgilerin tanıtımı ve dağıtımı konusunda bilgi verilmiştir.
- Kamuoyunun bilincini artırmak amacıyla gerekli olan IPA görünürlük ilkesi konusunda bilgi verilmiştir.
- IPARD Programı kapsamındaki destekle ilgili bilgilendirme ve tanıtım faaliyetlerine ilişkin İletişim Planı konusunda bilgi verilmiştir.

8. Bölüm: Program Çerçevesinde Yetkili Kurumlar

Bu bölümde;

IPARD Programı'nın uygulanmasından doğrudan sorumlu olan kurumlar ve destekleyici kuruluşlar konusunda bilgi verilmiştir.

9. Bölüm: Katılımcılık

Bu bölümde;

Programın hazırlık süreci içerisinde yapılan işbirliği ve bilgi paylaşımı konusunda bilgi verilmiştir.

10. Bileşen I, III, IV ve V Arasındaki Tamamlayıcılık

Bu bölümde;

IPA'nın diğer bileşenleri ve IPARD arasındaki tamamlayıcı unsurlar işlenmiştir

1.5.3.b. IPARD Programının stratejik amaçları

IPARD programının içeriğinde programın stratejik amaçları aşağıdaki gibi ifade edilmiştir:

- Hedeflenen yatırımlar vasıtasıyla tarım sektörünün (işleme dâhil) sürdürülebilir modernizasyonuna katkı sağlanması,
- Genişleme Paketinde belirtildiği üzere; gıda güvenliği, veterinerlik, bitki sağlığı, çevre ve diğer standartlara ilişkin AB müktesebatının üstlenilmesinin teşvik edilmesi,
- Kırsal alanların sürdürülebilir kalkınmasına katkı sağlanması,
- Yerel kırsal kalkınma stratejileri ve tarım-çevre tedbirlerinin uygulanması için hazırlık faaliyetlerinin yapılmasıdır.

Ayrıca söz konusu stratejik amaçların gerekçeleri detaylı bir şekilde IPARD programında belirtilmiştir. Süt sektörünü öncelikli sektör haline getirdiği belirtilen gerekçeler arasında, gıda zincirinin modernizasyonu ve yeniden yapılandırılması ihtiyacı, küçük işletmelerden oluşan parçalanmış üretim zinciri bulunması ayrıca süt üretimi ve işlenmesinde gıda güvenliği sorunları gösterilmektedir. Süt sektöründeki başlıca sorun ise gıda zincirinde çiftlik düzeyinde başlayan, sütün toplanması ve işlenmesi sürecinde devam eden hijyen standartlarının yetersiz olması şeklinde ifade edilmiştir. Belirtilen gerekçelerde et sektörü için ise geleneksel yöntemlerin kullanıldığı düşük verimli ekstansif hayvancılık bölgelerinden dışarıya göç ve kentleşmenin yarattığı işgücü arzından kaynaklı etkileşim üretim bakımından başlıca sorun olarak ifade edilmiştir. Buna rağmen sektörün pazar potansiyelinin yüksek olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca hayvan sağlığı açısından da öncelikli sektör olarak tanımlanmıştır.

1.5.3.c. IPARD uygulama illerinin seçimi

IPARD uygulama illerinin seçimi dört aşamada gerçekleşmiştir.

- İlk aşamada Türkiye'nin en fakir illeri belirlenmiş olup ortalama kişi başı GSYİH'nın %75'inden daha az GSYİH'ye sahip olma kriterine göre iller sınıflandırılmıştır. Buna göre 43 il listelenmiş ve dış göç oranlarındaki artışa göre sıralanmıştır.
- İkinci aşamada 43 il tarımsal potansiyellerine göre değerlendirilmiş olup, 43 ilin üretim potansiyeli, tarımsal üretim ve işleme sektöründeki durumları ve sürdürülebilirlikleri Topluluk standartlarıyla karşılaştırılarak, işletme ve firmalarının ulaşmaları için tarım işletmeleri ve firmalarının zayıflıkları ve gereksinimleri dikkate alınmıştır. Sonuç olarak 43 il arasından 23 il belirlenmiştir.
- Üçüncü aşamada illerin dezavantajlı durumlarının önemi yanı sıra tarımsal potansiyelleri de dikkate alınarak, yüksek tarım potansiyeline sahip fakat kişi başı GSYİH'si, Türkiye ortalamasının %75'inin üzerinde olan 20 ilave il daha seçilmiştir.
- Dördüncü ve son aşamada yüksek tarım potansiyeli bulunan bu 20 il içerisinde kalkınma ve gelir potansiyeli yüksek iller hariç tutulmuş bu illerin yerine tarımsal potansiyele olan ve kişi başı GSYİH'si Türkiye ortalamasının %75'inin altında olan iller Programa dâhil edilmiştir.

Bu dört aşamanın sonucunda toplam 42 il İPARD programı uygulama illeri olarak seçilmiş, ilk uygulama döneminde deneyim ve kapasitenin geliştirilmesi amacıyla sadece 20 ile yer verilmiştir. İkinci uygulama döneminde ise, 42 ilin tümü destek kapsamına alınmıştır.

1.5.3.d. Seçilen tedbirler ve gerekçeleri

IPA Kırsal Kalkınma Programında (IPARD) değerlendirilecek olan öncelikler MIPD 'de tanımlanmıştır. Buna göre IPARD Programına yönelik üç öncelik eksenini tespit edilmiştir.

Öncelik Eksen 1'e göre yapılacak olan müdahaleler, tarım sektörünün sürdürülebilir tatbikine ek olarak ortak tarım politikası ve gıda güvenliği, veterinerlik ve bitki sağlığı konuları gibi ilgili politika alanlarıyla alakalı Topluluk standartlarının gerçekleştirilmesine katkıda bulunmalıdır.

Öncelik Eksen 2'ye göre LEADER yaklaşımının tatbikine yönelik hazırlıklar ve Tarım-çevre ile alakalı tedbirler bu önceliğin kapsam alanındaki müdahaleler olmalıdır.

Öncelik Eksen 3'e göre Yapılacak olan müdahaleler kırsal bölgelerin sürdürülebilir kalkınmasını desteklemek yanında kırsal ekonominin kalkınmasına katkıda bulunmalıdır.

Öncelik eksen 1 ve 3 . IPARD uygulamasının birinci aşamasında uygulanacaktır.

Öncelik Eksen 1 kapsamında ki tedbirler şunlardır;

1. Tedbir kodu 101. Tarımsal İşletmelerin Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılmasına yönelik yatırımlar.

Bu tedbir iki 2 Alt-Tedbir'i bünyesinde barındırır.

- Süt üreten tarımsal işletmelerinin desteklenmesi
- Et üreten tarımsal işletmelerinin desteklenmesi

2. Tedbir kodu 102. Üretici gruplarının kurulmasına destek

3. Tedbir 103. Tarım ve balıkçılık ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanmasının yeniden yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına ulaştırılmasına yönelik yatırımlar.

Bu tedbir 4 Alt-Tedbir'i bünyesinde barındırır.

- Süt ve süt ürünlerinin işleme ve pazarlanmasının desteklenmesi
- Et ve et ürünlerinin işleme ve pazarlanmasının desteklenmesi
- Meyve ve sebzelerin işleme ve pazarlanmasının desteklenmesi
- Balıkçılık ürünlerinin işleme ve pazarlanmasının desteklenmesi

Öncelik Ekseni 3 kapsamında ki tedbirler şunlardır;

1. Tedbir kodu 302. Kırsal ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi.

Bu tedbir 4 Alt-Tedbir'i bünyesinde barındırır.

- Çiftlik faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesine destek verilmesi
- Yerel ürünler ve mikro işletmelerin ekonomik gelişimine destek verilmesi
- Kırsal turizmin gelişimine destek verilmesi
- Kültür balıkçılığının gelişimine destek verilmesi

2. Tedbir kodu 501: Teknik Destek

Öncelik ekseni 2 IPARD uygulamasının ikinci aşamasında uygulanacaktır.

Öncelik Ekseni 2 kapsamında ki tedbirler şunlardır;

1. Tedbir kodu 201: Çevrenin ve kırsal peyzajın geliştirilmesine yönelik faaliyetler.

Bu tedbir 3 Alt-Tedbir'i bünyesinde barındırır.

- Erozyon Kontrolü
- Su kaynaklarının korunması
- Biyolojik çeşitlilik

2. Tedbir kodu 202: Yerel kırsal kalkınma stratejilerinin hazırlanması ve uygulanması.

Bu tedbir 4 Alt-Tedbir'i bünyesinde barındırır.

- Yetenek kazandırma, harekete geçirme ve yerel kalkınma stratejilerinin hazırlanması
- Yerel kalkınma stratejilerinin uygulanması
- Yerel Eylem Gruplarının Faaliyet Giderleri
- İşbirliği projelerinin uygulanması

1.5.4. 'Tarımsal İşletmelerin Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar' tedbirinin (Tedbir Kodu 101) detaylandırılması

Aday ülkelerde işletmelere yatırım yoluyla tarım sektörünün yeniden yapılandırılması ve sektörün AB standartlarına yükseltilmesini hedefleyen bu tedbir, gerek bu alanda yaşanan sorunların fazlalığı ve gerekse aynı konuda AB ile tarım ve hayvancılık alanındaki yapısal farklılıklar nedeniyle Türkiye için de çok büyük önem taşımaktadır. Türkiye 'de verimli bir hayvansal üretim yapılmasını engelleyen başlıca faktörler; işletmelerde ortalama hayvan sayısının azlığı, geleneksel bir hayvancılık faaliyetinin yürütülmesi, sağlık, hijyen, teknik donanım eksiklikleri ve verim azlığı v.s. gibi bir takım hususlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca küçük işletmelerin çok büyük bir bölümünün üretimi, kendi tüketimini karşılamak için yapmakta olması, pazara yönelik rekabetçi bir yapının oluşmasını engellemekte, buna bağlı olarak sermaye birikimi de sağlanamamaktadır. Bu tedbir genel anlamda küçük ve orta ölçekli işletmelerin piyasa etkinliğini ve rekabet edebilirliğini arttırmaya odaklanmakta ve tedbirin uygulanmasıyla, tarımsal işletme yapılarının düzeltilmesi ve rekabetçi bir istihdamın sürekliliğinin sağlanması hedeflenmektedir. Tedbirin uygulama alanları olan, süt ve süt ürünleri üretimi, et ve et ürünleri üretimi işletmelerin geliştirilmesi bir yandan bu işletmelerin rekabet gücünü arttıracak, diğer yandan kaliteli ve sağlıklı üretim yapmalarının yolunu açacaktır.

Üyelik öncesi tarım fonları kapsamında belki de en sorunlu saha olan tarımsal işletmelere yatırıma yönelik tedbirler, her aday devletin öncelik verdiği bir tedbir başlığı olmuştur. Bu çerçevede SAPARD kapsamında kabul edilen projelerin yarısından fazlasının (%52) bu başlıkta gelmesi ülkelerin bu tedbir başlığına verdiği önemi teyit eder niteliktedir. IPARD kapsamında Tarımsal işletmelerin rekabet gücünün artması yönünde gerçekleştirilecek desteklerin sağlanmasına yönelik olan Tarımsal İşletmelerin Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar Tedbirinin, verimliliğin ve ürün kalitesinin artırılması, tarım ve gıda sektörünün piyasa koşullarına ve tüketici beklentilerine uygun üretime yönelmesini sağlaması beklenmektedir. Yine bu tedbirin, tarım işletmelerinin bilgi ve örgütlenme düzeyinin yükseltilmesine, ileri tarım teknolojileri ve bilgi teknolojilerinin sektörün gelişmesine katkısının artırılmasına, yenilikçilik kapasitesinin geliştirilmesine önemli katkı sağlaması öngörülmektedir (Bakırcı 2009).

1.5.4.a. ‘Tarımsal İşletmelerin Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar’ tedbirinin (Tedbir Kodu 101) gerekçesi

IPARD programında, MIPD kapsamında belirlenen öncelikler çerçevesinde süt ve et sektörü, tarımsal işletmelerin Topluluk standartlarına ulaştırılması ve yeniden yapılandırılmasına yönelik yatırımlar tedbiriyle ilişkili olarak belirlenmiştir.

Bu sektörlerdeki işletmeler incelenecek olursa sektörlerin birbirinden çok farklı olduğu gözlemlenebilir. Sektördeki işletmeler; Büyük ölçüde rekabet gücüne sahip, sayıları oldukça fazla olan geçimlik tarımsal işletmeler, Orta düzeyde yarı-gelişmiş küçük ve orta ölçekli tarımsal işletmeler olarak sınıflandırılabilir. IPARD Büyük ölçüde rekabet gücüne sahip işletmeleri tamamen hedef dışı bırakmış fakat geçimlik ve yarı geçimlik işletmelerin yaygınlığı dikkate alarak ekonomik sürdürülebilirlik eşiğinin hemen altında bulunan bu işletmelerin gelişimini sağlamak ve küçük ve orta ölçekli işletmeler sınıfına yükselmelerini sağlamak için bu tarz işletmeleri hedef gurubuna dâhil etmiştir.

Gelişebilme ve varlıklarını devam ettirebilme potansiyelini ellerinde bulunduran orta düzeyde yarı-gelişmiş küçük ve orta ölçekli tarımsal işletmeler IPARD Programının öncelikli hedef grubunda oluştururlar. IPARD bu işletmelerin varlıklarını Avrupa Birliği standartlarına uygun olarak devam ettirmesi ve gelişebilmesine destek sağlamanın yanında kalite ve kalite yönetimi, hijyen ve gıda güvenliği, hayvan refahı, çevre koruma ile iş güvenliği konularında Topluluk standartlarını sağlamalarına yardım edecektir.

1.5.4.b. ‘Tarımsal İşletmelerin Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar’ tedbirinin (Tebdir Kodu 101) amaçları

IPARD Programına göre 101 tedbirinin amaçları aşağıdaki gibi sıralanabilir

1. Ortak Tarım Politikası ile AB’ye katılım sürecindeki ilgili diğer politikalara ilişkin müktesebatın uygulanmasına yönelik Türkiye’nin hazırlık sürecine katkı sağlanması, ayrıca Topluluk standartlarının sağlanarak İyi Tarım Uygulamalarının geliştirilmesi,
2. Tarımsal işletmelerin sürdürülebilirliklerinin ve birincil tarımsal ürünlerin üretiminde genel performanslarının geliştirilmesi ve pazar etkinliklerinin artırılması
3. Az gelişmiş alanlardaki nüfusun azalmasının önlenmesi ve Kırsal alanlardaki bölgesel dengesizliklerin ortadan kaldırılmasına katkı sağlanması

1.5.4.c. ‘Tarımsal İşletmelerin Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar’ tedbirinin (Tebdir Kodu 101) uygunluk kriterleri

IPARD Programına göre 101 tedbirinin uygunluk kriterleri aşağıdaki gibi sıralanabilir

- Bu tedbirin faydalanıcıları, kamu tüzel kişilikleri hariç olmak kaydı ile, ulusal kanunlarca tanınmış özel ve tüzel kişiler bu tedbir için faydalanıcı olabilir. Faydalanıcılar, Ulusal Çiftçi Kayıt Sistemi, Hayvan Kayıt Sistemi, Ulusal Vergi Sistemi ne kayıtlı olmalıdırlar. Faydalanıcılar 65 yaşından küçük olmalı ve mesleki yetenek ve yeterliliklerini kanıtlamalıdırlar.
- 50'den az çalışanı bulunan tarımsal işletmeler hariç olmak üzere tarımsal işletmeler çevre koruma, kamu sağlığı, hayvan ve bitki sağlığı, hayvan refahı ve iş güvenliği ile ilgili ulusal minimum standartlara uygun olmalıdır.
- Tarımsal İşletme tüm zorunlu ulusal minimum standartları karşıladığını ve yatırımının sonunda Topluluk standartlarını karşılayacağını gösteren, veteriner ve çevre yetkililerinden alınan bir sertifika sunmalıdır.
- Bir iş planı sunmalıdır ve Proje sonunda işletmenin ekonomik olarak sürdürülebilir olduğunu iş planında göstermelidir.
- Başvurusunu teslim ettiğinde devlete ödenmemiş herhangi bir vergi veya sosyal güvenlik borcu olmadığını kanıtlamalıdır.
- Avrupa Birliğini kuran Antlaşmanın Ek 1'inde belirtilen tarımsal ürünleri üretmelidir.
- Nihai ödemenin yapılmasından sonraki beş yıl boyunca yatırımı koruyacağını ve çok önemli değişiklik yapmayacağını taahhüt etmelidir.
- Yatırımın yapılacağı işletme başvuru sahibine ait değil ise, proje sonuçlandıktan sonraki en az 5 yıl boyunca projenin yapısal değişikliklerine izin veren hükümleri bünyesinde barındıran ilgili taraflar arasında bir sözleşme imzalanmalıdır.
- Tarımsal işletme IPARD programı için seçilen illerden birinde olmalıdır aynı illerin kırsal alanlarında yer almalıdır
- Süt üreten tarımsal İşletmeler alt tedbiri kapsamında tarımsal işletme;
 - ✓ en az 10, en fazla 100 baş süt ineğine veya (En az 7-9 baş süt ineğine sahip işletmelerde destek kapsamındadır fakat bu durumda yatırımın sonunda en az 10 baş süt ineğine sahip olacağını iş planında kanıtlaması gerekir)
 - ✓ en az 50, en fazla 300 baş süt veren koyuna veya
 - ✓ en az 50, en fazla 300 baş süt veren keçiye sahip olmalıdır.
- Et üreten tarımsal İşletmeler alt tedbiri kapsamında tarımsal işletme;
 - ✓ en az 30, en fazla 250 baş sığır veya

- ✓ en az 100, en fazla 300 baş koyun veya
- ✓ en az 100 en fazla 300 keçiye sahip olmalıdır.

Tarımsal işletme, 50 baştan fazla inek veya 150 baştan fazla koyun ve/veya keçiye sahipse, yatırımın gerçekleşmesinin sonunda gübrenin Topluluk standartlarına göre depolanması ve yönetimini taahhüt etmelidir.

1.5.4.d. ‘Tarımsal İşletmelerin Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar’ Tedbirinin (Tebdir Kodu 101) Uygun Harcamaları, Yardım Oranı ve Miktarı

IPARD Programına göre 101 tedbirinin uygunluk kriterleri aşağıdaki gibi sıralanabilir

- Taşınmaz malların yapımı ve iyileştirilmesi
- Bilgisayar yazılımı da dâhil olmak üzere malzeme ve yeni makinelerin alımı
- Toplam proje harcamaların en fazla %12’sine tekabül eden genel masraflar (mühendislik ve diğer danışmanlık ücretleri gibi) ve uygun harcama miktarının maksimum %4’üne tekabül eden, 6.000 Avro’yu aşmayacak şekilde, iş planı masrafları

Kamu katkısı toplam uygun yatırım miktarının %50’sidir, ancak başvuru sahibinin başvuru sırasında 40 yaşının altında olduğu durumlarda bu oran %55 ‘e, İşletmenin dağlık alanda olması durumunda ise bu oran %60’ a yükselmektedir. 40 yaşın altında olan genç çiftçiler tarafından işletilen dağlık alanlardaki tarım işletmelerine yatırımlar için ise bu oran %65 olmaktadır. Çizelge 1.1’de tedbir 101 için yıllara göre fonların dağılımı, Çizelge 1.2’da ise Et ve süt sektörü için fonların dağılımı gösterilmiştir.

IPARD süresince bu tedbir için her bir faydalanıcının toplam maksimum uygun yatırım değeri 1.000.000 € ile sınırlıdır ve her bir faydalanıcı için azami 4 uygun yatırıma müsaade edilmektedir. Uygun yatırım miktarının alt limiti süt üreten tarımsal işletmeler için 15.000 €, et üreten tarımsal işletmeler için ise 20.000 €’dur.

Çizelge 1.1. Tedbir 101. Tarımsal işletmelere yönelik yatırımlar için yıllara göre finansman dağılımı (Anonim 2008).

Yıl	Toplam Uygun Masraf	Kamu harcaması							
		Toplam		AB katkısı		Ulusal katkı		Özel katkı	
		Avro	%	Avro	%	Avro	%	Avro	%
1	2=3+9	3=5+7	4=3/2	5	6=5/3	7	8=7/3	9	10=9/2
2007	22.080.000	11.040.000	50%	8.280.000	75%	2.760.000	25%	11.040.000	50%
2008	56.533.333	28.266.667	50%	21.200.000	75%	7.066.667	25%	28.266.667	50%
2009	91.200.000	45.600.000	50%	34.200.000	75%	11.400.000	25%	45.600.000	50%
2010	140.053.333	70.026.667	50%	52.520.000	75%	17.506.667	25%	70.026.667	50%
2011	184.000.000	92.000.000	50%	69.000.000	75%	23.000.000	25%	92.000.000	50%
2012	211.082.667	105.541.333	50%	79.156.000	75%	26.385.333	25%	105.541.333	50%
Toplam 2007-12	704.949.333	352.474.667	50%	264.356.000	75%	88.118.667	25%	352.474.667	50%

Çizelge 1.2. Et ve süt sektörü için IPARD fonlarının dağılımı (Anonim 2008).

Sektör	2007		2008		2009		2010		2011		2012	
	%	Avro	%	Avro	%	Avro	%	Avro	%	Avro	%	Avro
Süt	55	12.144.000,0	55	31.093.333,3	55	50.160.000,0	55	77.029.333,3	55	101.200.000,0	55	116095467,0
Et	45	9.936.000,0	45	25.440.000,0	45	41.040.000,0	45	63.024.000,0	45	82.800.000,0	45	94987200,0
Finansman kalemi 1	95	9.439.200,0	95	24.168.000,0	95	38.988.000,0	95	59.872.800,0	95	78.660.000,0	95	90237840,0
Finansman kalemi 2	5	496.800,0	5	1.272.000,0	5	2.052.000,0	5	3.151.200,0	5	4.140.000,0	5	4749360,0
Toplam	100	22.080.000,0	100	56.533.333,3	100	91.200.000,0	100	140.053.333,3	100	184.000.000,0	100	211082667,0

Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu uygun başvuruları öncelik sırasına koymak için kullanacağı Proje seçimi için sıralama kriterleri süt üreten tarımsal işletmelerin desteklenmesi ve et üreten tarımsal işletmelerin desteklenmesi alt tedbirlerinin her ikisi için ayrı olarak Çizelge 1.3 ve Çizelge 1.4’de gösterilmiştir.

Çizelge 1.3. Süt üreten tarımsal işletmeler için proje seçim kriterleri (Anonim 2008).

Kriterler	Puan
Tarımsal işletmenin ürününü, alt tedbir 103- süt ve süt ürünleri işleme ve pazarlama altında "pilot entegre süt toplama ve işleme ağına" yönelik bir faaliyet gerçekleştirmek üzere IPARD Programı'ndan faydalanan süt işleme tesisine satması	30
Tarımsal işletmedeki hayvanların en az %50'sinin saf ya da melez ırk olması	20
Ürünlerin en az %60'ının tedarik sözleşmesi yolu ile işleme tesislerine verilmesi	20
Faydalanıcının kendi faaliyeti ile ilgili bir üretici grubuna üye olması	10
İşletmenin organik tarımla ilişkili olması	10
Başvuru sahibinin (gerçek kişi olması halinde kendisi, tüzel kişilerde, tüzel kişiyi temsil ve ilzama yetkili kişi) başvuru sunulduğunda 40 yaş altında olması	10
TOPLAM	100

Çizelge 1.4. Et üreten tarımsal işletmeler için proje seçim kriterleri (Anonim 2008).

Kriterler	Puan
Başvuru sahibinin projesinde yarı açık ya da açık ahır kullanıyor veya inşa etmeyi planlıyor olması	30
Başvuru sahibi işletmesinin dağlık alanlarda yer alması	30
Başvuru sahibinin (gerçek kişi olması halinde kendisi, tüzel kişilerde, tüzel kişiyi temsil ve ilzama yetkili kişi) başvuru sunulduğunda 40 yaş altında olması	20
İşletmenin organik tarımla ilişkili olması	20
TOPLAM	100

1.5.5. Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu

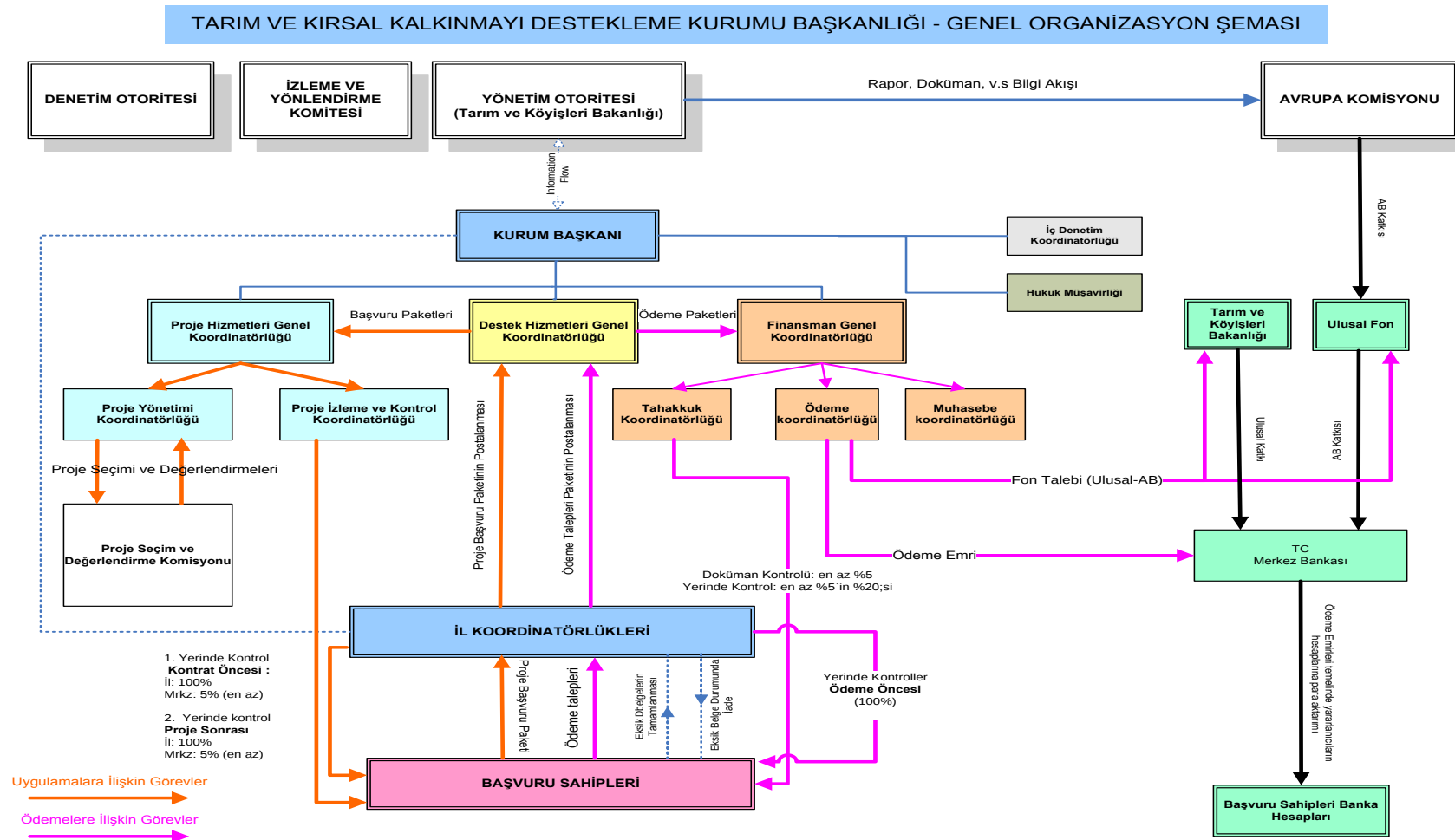
5648/2007 Sayılı Kanun kapsamında Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu, kırsal kalkınma programlarının uygulanmasına yönelik faaliyetleri gerçekleştirmek

üzere IPARD Ajansı olarak kurulmuştur. Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumunun organizasyon şeması Şekil 1.3’te verilmiştir.

Uygulanacak olan IPA Programı ve kırsal kalkınma bileşeni (IPARD) çerçevesinde faaliyet gösterecek olan IPARD Ajansları (Kırsal Kalkınma Ajansları) ise OTP’ ye uyumunun kolaylaştırılması, aday ülkede rekabetçi bir tarım ve gıda endüstrisinin kurulması ile kırsal kalkınmada öncelikli olan tarım aktivitelerinin geliştirilmesini amaçlamaktadır (Yıldız ve Akdağ 2006).

Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumunun (TKDK) başlıca görev ve sorumlulukları arasında, faydalanıcıları verilen destekler hakkında bilgilendirmek, proje başvurularını kabul ederek ön değerlendirmelerini yapmak, yararlanıcılarla sözleşme yapmak, proje uygulamalarını yerinde kontrol etmek, yapılan proje uygulamalarını takip etmek, Avrupa Birliği mevzuatını da dikkate alarak ihtiyaç duyulan bilgi, belge ve raporları hazırlamak, İlerleme ve gelişmeleri raporlamak ve yetkili kurum ve makamlara sunmak gibi görevler sıralanabilir.

Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumunun (TKDK) stratejik amaçları, ulusal akreditasyonu ve yetki devrini almak, sürekliliği sağlamak, kurumsal kapasiteyi güçlendirmek, ulusal ve uluslararası tanınırlığı artırmak ve uygulamada etkinliği sağlayarak hizmet kalitesini artırmak olarak sıralanabilir (Anonim 2012b).

Şekil 1.3. Tarım ve kırsal kalkınmayı destekleme kurumu organizasyon şeması (Anonim 2008)

2. KAYNAK ÖZETLERİ

Şerefoğlu (2008) çalışmasında IPARD Programının Tarım İşletmelerine Yatırımı kapsamında, 2007-2013 yılları arasında, Türkiye’de desteklenecek olan kırmızı et sektörüne yönelik bir alan çalışması gerçekleştirmek ve alan dâhilindeki besi işletmelerinin, programın sonuçlanmasının ardından AB standartlarında işletmeler olup olmayacağını tespit etmeye çalışmıştır. Çalışmada, IPARD Programı’nda belirtilen göstergeler ve destek verilecek yatırım kalemleri göz önünde bulundurularak, çiftçilerin bu yatırımlara karşı nasıl bir yaklaşım içinde bulundukları, destekleri ne şekilde değerlendirecekleri ve desteklenen illerden hangisi ya da hangilerinin AB standartlarına daha yakın uyum gösterecekleri gözlemlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada IPARD Programının yoğunlaştığı Doğu Anadolu Bölgesi, Güneydoğu Anadolu Bölgesi, İç Anadolu Bölgesi ve Karadeniz Bölgesi’nden, her bir bölgeyi temsilen seçilen birer ilde anketler uygulanmıştır.

Can ve Esengül (2007) çalışmasında Avrupa Birliği (AB)’ndeki Tarım ve Kırsal Kalkınma İçin Özel Katılım Programının (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development-SAPARD) yapısını ortaya koyarak programın uygulandığı ülkelerdeki değişikliklerin gösterilmeye çalışıldığı bu çalışmada, SAPARD Programının, AB aday ülkelerindeki işleyişi incelenmiştir. Çalışmada ayrıca ileride IPARD Ajansı olarak akredite edilmesi beklenen Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu’nun yapısı, işleyişi, uygulaması ve kurumsal oluşumuna ilişkin çalışmalara ve önerilere de yer verilmiştir.

Can (2007) AB’ndeki kırsal kalkınma programları, SAPARD Ajansları ve uygulamalarının anlatıldığı çalışmada, AB’nin genişleme perspektifinde uyguladığı kırsal kalkınma politikaları da incelenmiştir. Türkiye’de uygulanacak olan ilgili mekanizmalara yol göstermesi düşüncesiyle AB’ne 2004’te üye olan sekiz Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkesi ile 2007’de üye olan Bulgaristan ve Romanya’nın SAPARD uygulamaları özellikle ele alınmıştır.

Çelik (2005) çalışmasında Türkiye'nin kırsal kalkınma konusunda gelecekteki politikalarının belirlenebilmesi için 1963 yılı sonrası ulusal ve yerel ölçeklerdeki kırsal kalkınma politika ve uygulamaları inceleyerek bunların bir değerlendirmesini yapmıştır.

Ekim (2006) çalışmasında Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde Türkiye'nin hızla bir kırsal kalkınma politikası oluşturması ve Birlik ile uyumlu kırsal destekleme uygulamalarına başlaması gerektiğini belirtmiştir. Çalışmada bu konuyla ilgili yapılabilecekler, Avrupa Birliği ve Türkiye'deki mevcut durumlar dikkate alınarak ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Yıldız ve Akdağ (2006) çalışmalarında AB'deki kırsal kalkınma ve bölgesel kalkınma fonlarının karşılaştırmasını yapmış ve yapısal fonlarla ilgili bazı bilgilere yer vermişlerdir. Kırsal kalkınma ve bölgesel kalkınma fonlarının kullanımı için Türkiye'de nasıl bir çalışma yapılması gerektiği üzerinde durmuşlardır.

Dağlıoğlu (2008) çalışmasında IPARD Ajansının yapısı, akreditasyon süreci ve özellikle ödeme prosedürü ile fonların kaynağı, oranı ve miktarı ile desteğin talep edilmesinden faydalanıcının hesabına aktarılmasına kadar geçen süreçte yapılacak olan kayıt ve kontrol işlemlerinin faydalanıcılara ve Kuruma getireceği yükümlülüklerle değinmiştir.

Bakırcı (2009) çalışmasında Avrupa Birliğinin üyelik öncesi mali destek fonları ve bu fonlar kapsamında kırsal kalkınmanın yerini, Türkiye'nin üyelik öncesi kırsal kalkınma fonlarına ilişkin mevcut durumu ve fonların uygulanması halinde ortaya çıkacak muhtemel sonuçlarını ele almıştır.

Akın ve Yıldız (2005) çalışmalarında IPARD Ajansına yönelik bilgilere yer vermiş ve bu kurumsal yapı için alınması gereken önlemler ile çalışmalara değinmişlerdir. Bu bağlamda, üyeliğe kadar olan süreçte, Türk tarımının ne gibi kazanımlar sağlayacağı, kırsal kalkınma ile ilgili ne gibi yeni sorunlarla karşılaşılacağı ve bunların çözümüne

IPARD Ajansının ve kırsal kalkınma tedbirlerinin rolünün ne olacağını tespit etmeye çalışmışlardır.

Turhan (2005) Avrupa Birliği üyeliği yolunda Türkiye kırsal kalkınma tedbirleri uygulama süreci isimli çalışmasının ilk bölümünde, kırsal kalkınma kavramı, Türkiye'deki kırsal kalkınma faaliyetleri ve AB'nin genişleme perspektifinde uyguladığı kırsal kalkınma politikaları, uygulama mekanizmaları ve başarılı örnek olarak gösterilen Bulgaristan'ın ve ayrıca Romanya'nın SAPARD uygulamalarına yer vermiş ayrıca Türkiye'nin önümüzdeki yakın dönemde ve adaylık sürecinde uygulaması gereken kırsal kalkınma politikaları ve IPARD kapsamı hakkında bilgiler sunmuştur. İkinci Bölümde ise IPARD tedbirlerinden, "Tarım İşletmelerine Yatırım", "Tarım ve Su Ürünleri İşleme ve Pazarlanmasının Geliştirilmesi" ve "Kırsal Altyapının Geliştirilmesi" konu başlıklı üç önemli tedbirin kapsamı, hazırlık aşamaları ve yönetimine ilişkin tavsiyeler sunmuştur.

Ercan (2010) çalışmasında, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne (AB) katılım Ortak Tarım Politikası'na (OTP) uyum öncesi ve sonrası alınması gereken önlemleri ortaya koymayı amaçlamıştır. Ayrıca Türkiye'nin uyum sağlaması gereken Topluluğun Ortak Tarım Politikası, reformları ve gelecek için öngörüler inceleyerek, Türk tarım sektörü ve tarım politikasına değinmiş, Topluluk Ortak Tarım Politikası ile karşılaştırarak bu politikaya uyumunu değerlendirmiştir.

Güler (2007) çalışmasında Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılım sürecinde süt sektöründe Ortak Tarım Politikası'na uyum öncesi ve sonrası alınması gereken önlemleri ortaya koymayı amaçlamıştır.

Çukur vd (2009) çalışmalarında, son 20 yılda, süt sığırcılığı sektöründeki yapısal değişimleri ortaya koymaya çalışmışlardır. Çalışmanın sonucunda sektörün geleceğine yönelik önerilere de yer verilmişlerdir. Türkiye'nin süt sığırcılığı sektöründeki gelişmelerini, AB'ye uyum perspektifini göz önüne almış ve SWOT analiziyle

değerlendirmişler ayrıca Türkiye'nin sektöre ilişkin yapısal ve ekonomik göstergelerini de ortaya koymaya çalışmışlardır.

18.04.2006 tarihinde kabul edilen tarım kanununda, tarım sektörünün ve kırsal alanın, kalkınma plân ve stratejileri doğrultusunda geliştirilmesi ve desteklenmesi için gerekli politikaların tespit edilmesi ve düzenlemelerin yapılması amaç olarak belirtilmiştir. Kanunun tarım politikalarının amaç, kapsam ve konularının belirlenmesi; tarımsal destekleme politikalarının amaç ve ilkeleriyle temel destekleme programlarının tanımlanması; bu programların yürütülmesine ilişkin piyasa düzenlemeleri, finansman ve idarî yapılanmanın tespit edilmesi; tarım sektöründe uygulanacak öncelikli araştırma ve geliştirme programlarıyla ilgili kanunî ve idarî düzenlemelerin yapılması ve tüm bunlarla ilgili uygulama usul ve esaslarını kapsadığı belirtilmiştir (Anonim 2006a).

2010-2013 dönemini kapsayan Kırsal Kalkınma Planı ekonomik ve sosyal yapının tutarlı bir şekilde gelişmesini yönlendirmek için hazırlanan sektörel planlardan biridir. Dokuzuncu Kalkınma Planı dönemi için, ülkemizin kırsal kalkınma alanındaki politika ve strateji çerçevesini ayrıntılı bir şekilde ortaya koyan Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (UKKS) temel alınmak suretiyle hazırlanan Kırsal Kalkınma Planı, ülkemizin kırsal kalkınma alanındaki öncelikli tedbirlerini ve faaliyetlerini ortaya koymaktadır (Anonim 2011b).

AB'ye üyelik sürecinin gerektirdiği Katılım Öncesi Ekonomik Program ve Uyum İçin Stratejik Çerçeve gibi dokümanların yanında, başta Orta Vadeli Program olmak üzere diğer ulusal ve bölgesel plan ve programlar ile sektörel ve kurumsal strateji belgelerinin dayanağını oluşturan Dokuzuncu Kalkınma Planının farklı işlevlere sahip söz konusu dokümanların uyumlaştırılmasını sağlayarak tüm planlama çalışmalarını yönlendirici bir işlev göreceği düşünülmektedir. Böylece, kurumlar arası ortak anlayış ve hedef birliği sağlayacak olan Planın, yasal ve kurumsal değişimler ve plan-program-bütçe bağlantısının güçlendirilmesi suretiyle ülke potansiyelinin üst seviyede kullanılmasına zemin teşkil edeceği ön görülmektedir (Anonim 2006b).

30.11.2004 Tarih ve 2004/92 Sayılı YPK Kararı ile oluşturulan ve 2006-2010 yılları arasında geçerliliği olan tarım stratejisinde kaynakların etkin kullanımı ilkesi çerçevesinde ekonomik, sosyal, çevresel ve uluslararası gelişmeler boyutunu bütün olarak ele alan örgütlü, rekabet gücü yüksek, sürdürülebilir bir tarım sektörünün oluşturulması temel amaç olarak görülmektedir. Bu temel amaç doğrultusunda tarım stratejisi belgesi, 2006-2010 yılları arasında, Avrupa Birliğine uyumu da gözeterek, tarım sektörü ile ilgili kesimlerin karar almalarını kolaylaştırmak, sektörün kalkınma hedef ve stratejileri doğrultusunda geliştirilmesini sağlamak için hazırlanmıştır (Anonim 2004).

25.01.2006 Tarih ve 2006/1 Sayılı YPK Kararı ile oluşturulan Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi belgesi AB ile müktesebat uyumu ile ekonomik ve sosyal uyumun sağlanması çerçevesinde, kırsal kalkınma faaliyetlerine bütüncül bir politika çerçevesi oluşturmak, ulusal ve uluslararası kaynaklarla finanse edilecek kırsal kalkınma program ve projelerinin hazırlanması ve uygulanmasında ilgili kesimlere perspektif sağlamak amacıyla hazırlanmıştır (Anonim 2006c).

Aksoy (2008) çalışmasında Türkiye’de hayvan varlığının en yoğun olarak yapıldığı ve yapısal problemlerin en üst düzeyde olduğu Doğu Anadolu Bölgesi ile AB büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık sektörünün yapısal farklılıklarını ortaya koymaya ve AB ile rekabet edebilirlikte önemli iki faktör olan kaliteli ve düşük maliyetli üretim yapılamamasının nedenlerinin tespit etmeye çalışmıştır.

Vural ve fidan (2007) çalışmalarında hayvancılık sektörünün yapısal ve ekonomik durumunun incelemeye ve sorunlara ait çözüm önerilerinin ortaya konulmasını sağlamaya çalışmışlardır.

Şentürk (2007) çalışmasında Türkiye’nin AB adaylığı sürecinde uyum sağlaması gereken alanlar içerisinde en önemlilerden birini oluşturan tarım sektöründe; AB ve Türk tarım politikalarının mevcut uygulamalarını, Türk tarımının, Avrupa Birliği Ortak

Tarım Politikalarına (OTP) uyumunu ve Türk tarımının OTP'ye uyumunun olası ekonomik etkilerini ortaya koymuştur.

Peşmen ve Yardımcı (2008) Avrupa Birliği'ne Adaylık Sürecinde Türkiye Hayvancılığının Genel Durumu isimli çalışmalarında Türkiye hayvancılığının genel durumu ve yapısal özellikleri bakımından AB ile mukayesesini yapmışlardır.

Aksoy ve Yavuz (2008) çalışmalarında, Doğu Anadolu Bölgesi ile AB büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık sektörünün yapısal farklılıklarını ortaya koymaya, AB ile rekabet edebilirlikte en önemli iki faktör olan kaliteli ve düşük maliyetli üretim yapılamamasının nedenlerinin tespit etmeye çalışmışlardır.

Uysal ve Oktay (2008) çalışmalarında AB ve Türkiye tarımını çeşitli boyutlarıyla karşılaştırılmış, Türk tarımının mevcut kurumsal yapısı ve işleyişi ile AB'ye uyum olanaklarını tartışmışlardır.

Anonim (2005) Türkiye'de Tarım" adıyla ve Tarım ve Köyişleri Bakanlığının isteği üzerine hazırlanan kitap Türkiye tarımının özellikleri dikkate alınarak 11 başlık altında oluşturulmuş ve her bir başlık konunun uzmanı tarafından yazılmıştır. Kitapta Türkiye Tarımının bütünüyle bir resmi çizilmeye çalışılmıştır.

Ünal (2004) çalışmasında Erzurum ilinin hayvancılık potansiyelini belirlemeye çalışırken, yıllara göre üretimin azalışları ve artışlarını da ortaya koymuş, bunun dışında Erzurum ilinin hayvansal üretimlerinin Doğu Anadolu ve Türkiye içerisindeki paylarını belirtmiştir. Araştırmanın birinci bölümünde coğrafi çevre özellikleri ile hayvancılık ilişkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde ise hayvan türleri-sayıları ve coğrafi dağılımları verilmiş, başlıca sorunlar belirlenmiş ve çözüm önerileri getirilmiştir.

Günlü vd (2006) Erzurum İli hayvancılığının yapısal özellikleri ve yakın gelecekteki durumu üzerine genel bir değerlendirme yaptıkları çalışmalarında Erzurum ilinin sosyo-ekonomik değerlendirmesi yapılarak hayvansal üretimin il ekonomisindeki yer ve

önemi belirlemeye çalışmışlardır. Erzurum ilinin kalkınmasında hayvansal üretimin önemli bir potansiyel olduğu ancak bu potansiyelin harekete geçirilmesi için sektörde var olan problemlerin bir bütün olarak ele alınıp kısa dönemde çözüme kavuşturulmasının zorunlu olduğunu belirtmişlerdir.

Topçu (2008) çalışmasında süt sığırcılığı işletmelerinde başarıyı etkileyen sosyoekonomik, demografik ve teknik faktörleri analiz etmiş ve bunun için Erzurum ilindeki 120 süt sığırcılığı işletmesinden toplanan birincil verileri çoklu regresyon modelinde kullanmıştır. Stepwise tekniği ile seçilen faktörlerin çoklu doğrusal regresyon çözümü için SPSS istatistik programı kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre; işgücü miktarının artırılması ve işletmelerin şehir merkezinden uzakta tahsisi, işletme başarısını azaltırken; süt verimliliği, sığır sayısı, barınak kalitesi, rasyondaki kesif yem miktarı ve süt sığırlarının kültür-melezi hayvanlardan seçilmesi işletme başarısını artırmaktadır.

Uğurlu ve Şahin (2010) Kayseri ili merkez ilçelerinde faaliyet gösteren 24 adet süt sığırı işletmesinde yürüttükleri çalışmalarında Kayseri İlindeki süt sığırı işletmelerindeki barınakların yapısal özellikleri ve hayvan yetiştiriciliğinde karşılaşılan sorunlar ve yerel ölçekteki planlama örnekleri incelemiş ve genel bir değerlendirme yapmışlardır.

Bayraktar (2010) Bitlis ili Ahlat ve Adilcevaz ilçelerinde bulunan 23 adet süt sığırı işletmesinde yürüttüğü çalışmada, araştırma bölgesinde barınakların yalıtım durumu, aydınlatma özellikleri yanında, barınakların konumları ve boyutsal özellikleri, kullanılan yapı malzemesi tipleri ve yapı elemanlarının boyutları, yapıların inşaat özellikleri ve yeterlilikleri, çevre koşullarının barınakların yapı elemanları üzerine etkileri incelemiştir.

Han (2008) çalışmasında Diyarbakır'da besiciliğin en yoğun yapıldığı Ergani ilçesindeki besi sığırcılığı yapan işletmelerin barınak yapıları ve buna etki eden yaş, eğitim ve deneyim gibi faktörlerin etkisini incelemişlerdir.

Uğurlu (1993) çalışmasında Konya ve bazı ilçelerindeki bağlı-duraklı süt ve besi sığırları barınaklarından bölgeyi temsil edebilecek 33 adet barınağın yapısal durumlarını incelemiştir.

Akyüz (1998) çalışmasında Van yöresi süt ve besi sığırcılığı işletmelerinde barınakların yapısal yönden mevcut durumlarını saptamaya çalışmış ve bu barınakların geliştirilme olanakları üzerinde durmuştur. Yörenin iklim koşullarına uygun olarak değişik kapasitelerde 6 adet örnek olabilecek barınak planı hazırlamıştır.

Karabacak (2000) çalışmasında, Ereğli ilçesi ve bazı köylerindeki bağlı-duraklı süt sığırları barınaklarının yapısal durumunun ve sorunlarının tespitini yapmaya çalışmıştır. Bunun için bölgeyi temsil edebilecek 20 adet süt sığırları işletmesini seçmiştir.

Uzal (2004) Konya ilinde 56 adet barınakta yürüttüğü çalışmasında işletmelerin kapasiteleri ve genel yetiştiricilik özellikleri belirlenmeye çalışmıştır. Araştırma yapılan barınakların yapısal ve iklimsel özelliklerini incelemiştir.

Erbatur (2010) Konya İli Kulu İlçesindeki 25 besi sığırcılığı işletmesinde Yürüttüğü çalışmasında işletmelerin kapasiteleri ve genel yetiştiricilik özellikleri Belirlemiş ve işletmelerde bulunan barınakların yapısal ve iklimsel özelliklerini incelemiştir.

Avcı (2009) çalışmasında Aydın ilinde faaliyet gösteren süt sığırcılığı işletmelerindeki barınaklarda iklimsel çevre koşullarının belirlenmesine ve çözüm olanaklarının sunulmasına çalışmıştır. Ayrıca barınaklarda sıcaklık, nem, ışık şiddeti gibi iklim parametrelerinin ölçümünü yapmış ve elde ettiği verileri değerlendirilerek, bölgeye uygun çözümleri sunmuştur.

Kayar (2011) Denizli ili merkez ve 10 ilçede bulunan toplam 33 adet süt sığırcılığı işletmesinde yürüttüğü çalışmasında, Denizli yöresindeki süt sığırcılığı işletmelerinin yapısal özelliklerini, bu işletmelerin barınak sistemleri, yardımcı tesislerin özellikleri, yemleme, sulama ve gübre yönetimine ilişkin bilgiler ile işletmelerdeki işletmecinin

yaşı, mevcut sığır sayısı, günlük ortalama süt verimi, kuruda kalma süresi, işgücü kullanımı, hayvan sağlığı, sağım şekli ve süresini belirlemeye çalışmıştır.

Akkuş (2009) Konya ilindeki 31 ilçeden toplam 391 adet süt sığırları işletmesinde yürüttüğü çalışmada Konya ilindeki süt sığırıcılığı işletmelerinin yapısal özelliklerini belirlemeye çalışmıştır.

Öztürk (2009) Mardin il merkezinde ve 9 ilçesinde toplam 65 sığırıcılık işletmesinde anket çalışması yaparak yürüttüğü çalışmada Mardin ilindeki süt sığırıcılığı işletmelerinin yapısal özelliklerini incelemiş ve değerlendirmiştir.

Özen (2008) çalışmada Kars ilindeki sığırıcılık işletmelerinin yapısal özellikleri inceleyerek genel bir değerlendirme yapmıştır.

Çaylı (2006) Kahramanmaraş-Dereköy yöresinde inşa edilmiş olan bir süt sığırları barınağında DATALOGGER'lar ile sıcaklık, bağıl nem ve ışık şiddeti ölçülerek bu ölçümleri kayıt altına aldığı çalışmada mevcut barınağı çevre koşulları yönünden irdelemiş ve literatürde verilen değerlere göre uygunluğunu araştırmıştır.

3. MATERYAL ve YÖNTEM

3.1. Materyal

Bu araştırma Erzurum İlini oluşturan 3 Merkez İlçenin (Palandöken, Yakutiye ve Aziziye) 11 köyünde, toplam 33 büyükbaş hayvan barınağında yapılmıştır. Araştırmaya konu olan köyler ve bazı özellikleri Çizelge 3.1’de gösterilmiştir.

Çizelge 3.1. Araştırma konusu köylerin bazı özellikleri

SIRA NO	İLÇE ADI	KÖY ADI	İLÇE MERKEZİNE UZAKLIĞI (KM)	KÖYÜN HANE SAYISI	KÖYÜN NÜFUSU	RAKIM	EN DÜŞÜK VE YÜKSEK SICAKLIKLARI °C	
							EN DÜŞÜK	EN YÜKSEK
1	Aziziye	Paşayurdu	7	59	330	1850	-30	30
2	Aziziye	Gelinkaya	18	110	355	1855	-31	30
3	Aziziye	Kabaktepe	80	33	178	1910	-32	29
4	Aziziye	Sırlı	69	28	113	1910	-32	29
5	Yakutiye	Güngörmez	35	22	53	2000	-34	30
6	Yakutiye	Akdağ	25	50	297	2000	-34	30
7	Yakutiye	Güzelyayla	35	50	168	2000	-34	30
8	Yakutiye	Karagöbek	32	50	179	2000	-34	30
9	Yakutiye	Köşk	30	60	345	2000	-34	30
10	Palandök	Dereboğazı	25	200	967	1953	-28	34,1
11	Palandök	Güzelyurt	27	65	294	1953	-28	34,1

3.1.1. Araştırma bölgesinin genel özellikleri

Erzurum İli koordinatları K: 39° 54’ 5’’, D: 41° 15’ 35’’ dır. Bölgenin rakımı ise 1871 m’dir. Erzurum Doğu Anadolu Bölgesinin kuzey doğu kesiminde yer alan Erzurum-Kars bölümünün batı yarısını oluşturur. Çoruh, Fırat ve Aras havzalarının başlangıç alanında bulunan İlin toplam arazi büyüklüğü 25 330,9 km²’dir. 966 köyü bulunan Erzurum’un toplam 35 belediyesi mevcuttur. Erzurum ilinde 3 tanesi Merkez İlçe olmak üzere 20 ilçe mevcuttur (Anonim 2011a).

3.1.2. Araştırma bölgesinin iklim özellikleri

Araştırma alanının yer aldığı Erzurum ili, yazları sıcak ve kurak kışları ise soğuk ve kar yağışlıdır. İlde kar yağışının olduğu günlerin sayısı ortalama 51,8 iken karla kaplı olan gün sayısı ortalama 112,3 tür. Erzurum ilinin yıllık yağışı ortalaması 33,96 kg/m² olup en fazla yağışın ortalama 68,1kg/m² ile Mayıs ayında, en az yağışın ise 17 kg/m² ile Ağustos ayında almaktadır. Erzurum iline ait istatistiki veriler Çizelge 3.2’de ayrıntılarıyla görünmektedir (Anonim 2012c).

Çizelge 3.2. Erzurum iline ait iklimsel istatistiki veriler (Anonim 2012c).

Uzun Yıllar İçinde Gerçekleşen Ortalama Değerler (1970-2011)												
	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
Ortalama sıcaklık (°C)	-9.9	-8.2	-2.2	5.5	10.4	14.9	19.3	19.3	14.4	7.8	0.1	-6.6
Ortalama en yüksek sıcaklık (°C)	-4.3	-2.5	3.1	11.5	16.9	21.9	26.9	27.4	23.1	15.4	6.3	-1.4
Ortalama en düşük sıcaklık (°C)	-15.2	-13.6	-7.1	-0.1	3.7	6.7	10.6	10.4	5.5	1.0	-5.1	-11.5
Ortalama güneşlenme süresi (saat)	3.6	3.5	4.5	6.0	7.5	10.1	11.1	10.4	8.6	6.3	4.3	2.5
Ortalama yağışlı gün sayısı	11.5	11.4	12.9	14.8	16.9	10.8	6.7	5.6	4.9	10.4	9.7	11.2
Aylık toplam yağışlı gün sayısı ortalaması (kg/m ²)	19.5	22.9	31.5	56.2	68.1	45.3	26.3	17.0	21.0	46.5	31.9	21.3
Uzun Yıllar İçinde Gerçekleşen En Yüksek Ve En Düşük Değerler(1970-2011)												
En yüksek sıcaklık (°C)	7.7	9.6	21.4	26.5	27.2	31.0	35.6	36.5	33.3	27.0	17.8	14.0
En düşük sıcaklık (°C)	-36.0	-37.0	-33.2	-22.4	-7.1	-5.6	-1.8	-1.1	-6.8	-14.1	-34.3	-37.2

3.1.3. Araştırma bölgesinin arazi kullanımı

Erzurum 2 533 090 hektar yüz ölçümüne sahiptir. Erzurum ilinin %64 çayır ve mera arazisi olup, Türkiye’de mevcut meralarının %13’ünü de bünyesinde barındırmaktadır. Toplam tarım arazi 460 252 hektar olup bunun 305 636 hektarı sulamaya elverişlidir. Sulanan alan yalnızca 15 672 hektardır. Arazi dağılımları Çizelge 3.3’te görülebilir (Anonim 2011a).

Çizelge 3.3. Erzurum ilinin arazi dağılımı(Anonim 2011a).

Arazi Cinsi	Alan (ha)	%
Tarım arazisi	460252	18.17
Çayır ve mera arazisi	1626784	64.22
Orman Arazisi	223897	8.84
Yerleşim Alanı	42650	1.68
Tarım Dışın alan	179417	7.08
TOPLAM	2533000	100

3.1.4. Araştırma bölgesinin hayvan varlığı

Erzurum Tarımsal ekonomisinin %64 ‘ünü oluşturan hayvansal üretim İlin temel geçim kaynaklarının başında gelmektedir. İlin kırsal alanları yeterince gelişmediğinden hayvanlar yeterli bakım, besleme ve refah koşullarına ulaşamamıştır. İlin toplam büyükbaş hayvan varlığı 2010 yılı itibari ile 538 000 adettir. Araştırmaya konu olan köylerin hayvan varlıkları ayrıntılı bir şekilde Çizelge 3.4’te gösterilmiştir (Anonim 2011a).

Çizelge 3.4. Araştırma konusu köylerin hayvan varlıkları (Anonim 2011a).

Sıra No	İlçe Adı	Köy adı	Sığır varlığı									İşletme sayısı
			Kültür ırkı				Melez ırk				Yerli ırk	
			İnek >24 ay	Düve 12-24 ay	Dana 6-12 ay	Buzağı 0-6 ay	İnek >24 ay	Düve 12-24 ay	Dana 6-12 ay	Buzağı 0-6 ay	İnek >24 ay	
1	Aziziye	Paşayurdu	56	7	5	30	170	65	42	76	59	54
2	Aziziye	Gelinkaya	24	4	-	46	252	113	6	108	134	105
3	Aziziye	Kabaktepe	59	11	-	69	257	5	8	94	137	65
4	Aziziye	Sırlı	61	8	-	30	161	64	8	142	189	61
5	Yakutiye	Güngörmez	30	30	15	25	289	55	45	30	-	22
6	Yakutiye	Akdağ	72	27	30	45	626	160	29	47	95	80
7	Yakutiye	Güzelyayla	72	39	10	111	508	84	117	25	-	47
8	Yakutiye	Karagöbek	63	30	8	70	320	95	5	202	52	68
9	Yakutiye	Köşk	90	120	35	80	620	140	35	90	110	86
10	P.döken	Dereboğazı	-	-	-	-	2036	444	477	10	-	195
11	P.döken	Güzelyurt	-	-	-	-	582	279	653	-	-	121

3.3. Yöntem

Çalışma alanı olan ve Erzurum Merkez İlçelerinde bulunan 33 köy, öncelikle IPARD programında belirtilen genel ve özel uygunluk kriterleri baz alınarak seçilmiştir.

IPARD Programına göre; Tarımsal İşletmelerin Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar tedbiri kapsamında (Tebdir Kodu:101) , bu tedbirden yararlanacak tarımsal işletmeler yatırımın uygulanacağı ilin kırsal alanında olmalıdır. Buradan hareketle daha önceden köy statüsünde olup şu an mahalle statüsünde bulunan yerleşim yerleri IPARD programının dışında kaldıkları için çalışma alanı kapsamına alınmamışlardır.

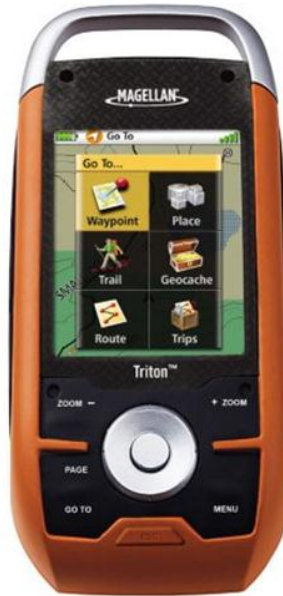
Daha sonra Erzurum Merkez İlçelerinde IPARD programının kapsamında olan köylerde bulunan tarımsal işletmelerin hayvan varlıklarının incelenmesine geçilmiştir. Bu kapsamda Tarım İl Müdürlüğünden bu köylerde bulunan tüm işletmelerin hayvan

varlıklarının bulunduğu listeler TÜRKVET (Veteriner Bilgi Sistemi) vasıtasıyla temin edilmiştir.

IPARD programında Tarımsal İşletmelerin Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar tedbiri kapsamında (Tebdir Kodu:101) Süt Üreten Tarımsal İşletmelerin Desteklenmesi ve Et Üreten Tarımsal İşletmelerin Desteklenmesi adı altında iki alt tedbir bulunmaktadır. Bu alt tedbirlerin Spesifik uygunluk kriterleri incelenmiştir. Yapılan incelemede Süt Üreten Tarımsal İşletmelerin desteklenmesi alt tedbirinden yararlanmak isteyen tarımsal işletmelerin en az 10 en fazla 100 baş süt ineğine, Et Üreten Tarımsal İşletmelerin desteklenmesi alt tedbirinden yararlanmak isteyen tarımsal işletmelerin ise en az 30 en fazla 250 baş sığira sahip olması gerektiği anlaşılmıştır. Araştırmanın iki alt tedbiri de kapsamı için Erzurum Merkez İlçelerinde IPARD Programından yararlanmaya uygun köylerde bulunan, Süt Üreten Tarımsal İşletmelerin Desteklenmesi Alt Tedbirinden yararlanmak için gereken hayvan sayısının üst limiti (100 hayvan) ile Et Üreten Tarımsal İşletmelerin Desteklenmesi Alt Tedbirinden yararlanmak için gereken hayvan sayısının alt limiti (30 hayvan) arasında hayvan varlığı olan işletmeler önceden temin edilmiş olan hayvan varlığı listelerinden filtrelenmiştir.

Daha sonra elde edilen yeni listelerden 30 ile 100 aralığında hayvan varlığı olan işletmelerin IPARD Programından yararlanmaya uygun köylerde ki sayısı incelenmiştir. Programdan faydalanabilecek potansiyel yararlanıcıların yoğun olduğu köylerin tespiti için 30 ile 100 aralığında hayvan varlığı olan işletmelerin sayısının 10 ve daha fazla olduğu köyler filtrelenmiş ve araştırma alanı olarak seçilmiştir. Bu kapsamda Palandöken İlçesinden 3 (Dereboğazı, Güzelyurt) Yakutiye İlçesinden 5 (Güngörmez, Akdağ, Güzelyayla, Karagöbek, Köşk) ve Aziziye İlçesinden 4 (Paşayurdu, Gelinkaya, Kabaktepe, Sırlı) olmak üzere toplam 11 köy seçilmiştir. Daha sonra her köyden seçilen köyleri temsil edebilecek 3 büyükbaş hayvan barınağı seçilmiş böylelikle toplam 33 büyükbaş hayvan barınağında çalışma yürütülmüştür.

Araştırma sıcaklık ve bağıl nem değerlerinin kritik seviyelere ulaştığı Ocak, Şubat ve Mart aylarında yürütülmüştür. Bu şekilde Araştırma konusu büyükbaş hayvan barınaklarının sıcaklık ve bağıl nem değerleri açısından AB standartları ile karşılaştırılmasında ipucu elde edilmeye çalışılmıştır. Araştırma konusu 33 büyükbaş hayvan barınağına araştırmanın devam ettiği zaman diliminde her ay ayrı ayrı gidilmiştir. Araştırmaya konu 33 büyükbaş hayvan barınağına ocak ayı içerisinde gidildiğinde ilk olarak barınakların yerlerini ve rakımları el tipi GPS aletiyle (Şekil 3.1) belirlenmiştir. Ocak ayı içerisinde ayrıca büyükbaş hayvan barınaklarının sıcaklık, ışık ve bağıl nem ölçümleri alınmıştır. Araştırmaya konu büyükbaş hayvan barınaklarına şubat ayı içerisinde gidildiğinde; büyükbaş hayvan barınaklarının IPARD programında kriter olarak istenen AB standartları ile karşılaştırılacak olan fiziksel özellikler Lazermetre cihazı (Şekil 3.2) ile ölçülmüştür. Şubat ayı içerisinde de büyükbaş hayvan barınaklarının sıcaklık, ışık ve bağıl nem ölçümleri tekrar alınmıştır. Araştırmaya konu 33 büyükbaş hayvan barınağına mart ayı içerisinde gidildiğinde ise bu barınaklardan sıcaklık, ışık ve bağıl nem ölçümleri alınmıştır. Ancak bir barınak sahibi beyan etmediği nedenlerden dolayı barınağında tekrar ölçüm alınmasına izin vermemiştir.

Şekil 3.1. Araştırmada kullanılan el tipi gps aleti

Şekil 3.2. Araştırmada kullanılan lazermetre cihazı

Barınaklarda aydınlatma şiddetinin ölçülmesi, 0-20000 lüks arasındaki ışık şiddetini ölçebilen dijital lüksmetre aygıtı ile (Şekil 3.3) yapılmıştır. Aydınlatma şiddeti tüm Barınaklarda yemlik düzeyinde, servis ve yemlik yolunda gündüz saatlerinde ölçülmüştür. Barınakların iç ışık ölçümlerinden hemen sonra dışarıdaki gün ışığının şiddeti ölçülmüştür. Ayrıca barınakların elektrikli aydınlatma durumları sorgulanmış ve gerekli notlar alınmıştır.

Şekil 3.3. Araştırmada kullanılan lüksmetre cihazı.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA

IPARD programına göre Erzurum merkez ilçelerinde Programın 101 nolu tedbirinden yararlanabilecek araştırmaya konu işletmelerdeki mevcut büyükbaş hayvan barınaklarının yapısal durumları ve bu barınakların teknik yönden yeterlilikleri değerlendirilerek Çizelge 4.1’de belirtilen bulgulara erişilmiştir.

Çizelge 4.1. Araştırma konusu barınakları tanımlayan özellikler

AHIR NO	İLÇE	KÖY	ADI SOYADI	AHIRIN KAPASİTESİ	HAYVAN MEVCUDU	KOORDİNATLARI	
						X	Y
1	PALANDÖKEN	DEREBOĞAZI	A. M. ÇAVUŞOĞLU	17	43	673109	4411248
2	PALANDÖKEN	DEREBOĞAZI	Sedat ÇAVUŞOĞLU	18	34	673036	4411173
3	PALANDÖKEN	DEREBOĞAZI	Nesimi GÖREGEN	42	30	673364	4411349
4	PALANDÖKEN	GÜZELYURT	Şerafettin ÇELİK	16	52	674453	4408517
5	PALANDÖKEN	GÜZELYURT	Yılmaz ÇELİK	20	69	674409	4408482
6	PALANDÖKEN	GÜZELYURT	Tevhit NERGİZ	13	51	674400	4408575
7	YAKUTİYE	AKDAĞ	Taner YILDIZ	64	36	699987	4443999
8	YAKUTİYE	AKDAĞ	Nizamettin AKSOY	14	35	700368	4443784
9	YAKUTİYE	AKDAĞ	M.Emin DURMUŞ	24	56	700381	4443744
10	YAKUTİYE	KÖŞK	Abdulkadir KARTAL	28	70	707220	4442665
11	YAKUTİYE	KÖŞK	Reşat KÖSE	30	32	707279	4442691
12	YAKUTİYE	KÖŞK	Mükremi TURHAN	18	53	706816	4442759
13	YAKUTİYE	KARAGÖBEK	İhsan AĞDAŞ	18	49	707276	4451093
14	YAKUTİYE	KARAGÖBEK	Mehmet KARATAŞ	30	36	707266	4451068
15	YAKUTİYE	KARAGÖBEK	Ahmet DEMİRCİ	41	73	707251	4450936
16	YAKUTİYE	GÜZELYAYLA	Münir TURHAN	11	41	710007	4455752
17	YAKUTİYE	GÜZELYAYLA	Fatih TURHAN	24	42	710022	4455726
18	YAKUTİYE	GÜZELYAYLA	Hasan DEMİRCİOĞLU	27	55	710146	4455709
19	YAKUTİYE	GÜNGÖRMEZ	Ayhan YILMAZ	35	64	701793	4449597
20	YAKUTİYE	GÜNGÖRMEZ	İzzettin ULUDAĞ	9	34	701773	4449617
21	YAKUTİYE	GÜNGÖRMEZ	Sinan KÜÇÜKKAYA	19	45	701771	4449622
22	AZİZİYE	KABAKTEPE	Bünyamin ÇAT	32	35	681232	4461454
23	AZİZİYE	KABAKTEPE	Cevat ÇAT	50	66	681368	4461474
24	AZİZİYE	KABAKTEPE	Ekrem ÇAT	47	33	681325	4461427
25	AZİZİYE	SIRLI	Bakir AKBABA	20	48	678554	4455992
26	AZİZİYE	SIRLI	Veli KUŞTAŞ	22	31	678487	4455963
27	AZİZİYE	SIRLI	Köksal KUŞTAŞ	-	32	678459	4456088
28	AZİZİYE	GELİNKAYA	Muhammet HAN	21	41	663426	4433912
29	AZİZİYE	GELİNKAYA	Ömer BİNİCİ	25	31	663415	4433897
30	AZİZİYE	GELİNKAYA	Cafer BİNİCİ	26	58	663372	4433914
31	AZİZİYE	PAŞAYURDU	M. SİDDİK KELKİTLİ	21	37	671773	4430661
32	AZİZİYE	PAŞAYURDU	İsmail Ağa KELKİTLİ	16	57	671795	4430668
33	AZİZİYE	PAŞAYURDU	Halil KELKİTLİ	29	30	671772	4430692

Yapılan değerlendirmelerde yöredeki mevcut büyükbaş hayvan barınaklarındaki evre koşulları ve yapısal bazı zelliklerinin IPARD programında istenen Avrupa Birliği standartlarıyla kıyaslaması yapılarak analiz edilmiştir. Etüt edilen 33 barınağın hepsinin kapalı tipte ve bağlı duraklı barınak sistemlerinin uygulandığı barınaklar olduğu belirlenmiştir.

Araştırma konusu barınaklarda yapılmış olan tüm ölçümler ilk olarak genel cetveller şeklinde hazırlanmıştır. Bu cetveller sayesinde etüt edilen barınakların mevcut durumu hızlı ve etkin bir şekilde görülebilecektir.

Çizelge 4.2 ve izelge 4.3’de etüt edilen tüm barınakların pencere, baca ve kapı gibi kısımları ile barınağın kendi boyutlarının fiziksel ölçüleri gösterilmiştir.

Araştırma konusu barınaklara ait sıcaklık, ışık ve bağıl nem ölçümleri ayrıntılı olarak izelge 4.4’de gösterilmiştir.

Çizelge 4.2. Araştırma konusu barınakların fiziksel özellikleri

AHIR NO	AHIR BOYUTLARI			YEMLİK BOYUTLARI				DUVAR KALINLIĞI (cm)	ÇATI DURUMU (cm)	DURAK BOYUTLARI	
	EN (cm)	BOY (cm)	YÜKSEKLİK (cm)	EN (cm)	DERİNLİK (cm)	YERDEN YÜKSEKLİĞİ (cm)	Yemlik içinin ahır zemininden yüksekliği(cm)			DURAK ARALIĞI (cm)	DURAK SAYISI(cm)
1	625	935	360	32	26	67	41	60 taş	Tablasız ahşap üçgen	103	17
2	600	1140	330	26	26	74	48	25 briket	Tablasız ahşap üçgen	90	18
3	810	2130	335	37	30	70	40	50 taş	Beton tablalı üçgen	100	42
4	612	904	350	43	20	54	34	60 taş	Tablasız ahşap üçgen	100	16
5	623	1027	385	34	20	60	40	60 taş	Tablasız ahşap beşgen	100	20
6	680	709	300	46	23	61	42	50 taş	Tablasız ahşap tek yön	100	13
7	1260	2020	372	165	30	50	20	60 taş	Üstü ev	125	64
8	530	800	375	32	22	68	48	60 taş	Tablasız Ahşap üçgen	100	14
9	615	1280	373	44	31	77	46	60 taş	Tablasız Ahşap üçgen	105	24
10	774	1355	360	45	28	76	48	60 taş	Tablasız Ahşap üçgen	95	28
11	844	1865	400	47	34	47	13	25 briket	Tablasız Ahşap üçgen	65	30
12	742	1113	345	47	24	80	56	60 taş	Tablasız Ahşap üçgen	125	18
13	640	1178	309	41	30	69	39	70 taş	Tablasız Ahşap üçgen	120	18
14	650	1620	370	41	29	70	41	80 taş	Tablasız Ahşap üçgen	100	30
15	635	2285	404	40	31	55	24	70 taş	Beton tablalı üçgen	110	41
16	640	720	348	34	29	79	50	70 taş	Tablasız Ahşap üçgen	115	11
17	715	1480	395	37	30	47	17	60taş	Tablasız Ahşap üçgen	120	24
18	840	1640	340	40	27	63	36	70 taş	Beton tablalı üçgen	110	27
19	600	1500	340	44	32	65	33	50 taş	Tablasız Ahşap üçgen	105	35
20	418	645	327	42	28	68	40	60 taş	Tablasız Ahşap üçgen	120	9
21	720	950	363	44	44	55	11	60 taş	Tablasız Ahşap üçgen	95	19
22	630	1430	300	33	25	67	42	70 taş	Beton tablalı üçgen	82	32
23	940	2260	310	43	32	62	30	60 taş	Tablasız Ahşap üçgen	88	50
24	880	1900	300	44	30	59	29	70 taş	Beton tablalı üçgen	90	47
25	740	1050	335	46	27	65	38	70 taş	Tablasız Ahşap üçgen	105	20
26	785	836	334	43	35	55	20	70 taş	Tablasız Ahşap üçgen	76	22
27	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
28	617	1200	370	57	23	63	40	60 taş	Tablasız Ahşap üçgen	100	21
29	790	2620	480	40	30	50	20	30 briket	Tablasız Ahşap üçgen	180	25
30	755	1540	410	31	20	51	31	40 tuğla	Tablasız Ahşap üçgen	110	26
31	600	1200	400	34	27	69	42	60 taş	Tablasız Ahşap üçgen	110	21
32	550	1110	350	36	30	68	38	60 taş	Tablasız Ahşap üçgen	110	16
33	654	1695	400	37	26	64	38	60 taş	Tablalı Ahşap üçgen	110	29

Çizelge 4.3. Araştırma konusu barınakların kapı, pencere, baca ölçüleri ile suluk ve aydınlatma durumu

AHIR NO	KAPI		PENCERE 1.TİP			PENCERE 2.TİP			PENCERE 3.TİP			BACA 1.TİP			BACA 2.TİP			BACA 3.TİP			SULUK	AYDIN
	EN (cm)	BOY (cm)	EN (cm)	BOY (cm)	ADET	EN (cm)	BOY (cm)	ADET	EN (cm)	BOY (cm)	ADET	EN (cm)	BOY (cm)	ADET	EN (cm)	BOY (cm)	ADET	EN (cm)	BOY (cm)	ADET	ADET	ADET
1	100	180	59	97	2	50	20	1	-	-	-	50	40	2	-	-	-	-	-	-	1M	2A
2	100	172	68	144	1	100	77	1	50	140	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1M	1A
3	120	190	80	90	7	-	-	-	-	-	-	40	30	3	-	-	-	-	-	-	1M	2A
4	120	180	50	50	1	20	30	1	-	-	-	50	50	1	-	-	-	-	-	-	1M	1A
5	114	180	70	100	3	-	-	-	-	-	-	50	70	1	-	-	-	-	-	-	-	1A
6	100	163	100	50	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1A
7	322	210	110	90	10	110	300	1	-	-	-	25	25	4	-	-	-	-	-	-	33S	9A
8	90	185	50	80	1	-	-	-	-	-	-	50	80	3	-	-	-	-	-	-	-	1A
9	87	175	100	100	1	50	80	1	-	-	-	60	60	1	-	-	-	-	-	-	-	1A
10	100	200	100	100	4	-	-	-	-	-	-	120	100	1	-	-	-	-	-	-	1M	1A
11	130	220	77	190	6	-	-	-	-	-	-	40	40	3	-	-	-	-	-	-	1M	3A
12	120	195	100	100	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1M	1A
13	100	180	70	90	3	-	-	-	-	-	-	80	50	1	-	-	-	-	-	-	1M	2A
14	120	190	80	100	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1M	2A
15	110	180	130	120	6	-	-	-	-	-	-	30	30	3	-	-	-	-	-	-	1M	5A
16	110	170	60	70	1	-	-	-	-	-	-	20	20	1	-	-	-	-	-	-	1M	1A
17	120	170	-	-	-	-	-	-	-	-	-	130	70	2	-	-	-	-	-	-	1M	2F
18	100	190	70	100	2	100	60	2	-	-	-	60	70	1	-	-	-	-	-	-	1M	2F
19	110	180	100	50	3	-	-	-	-	-	-	100	40	2	-	-	-	-	-	-	1M	3A
20	100	170	80	80	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1M	1A
21	100	170	50	120	1	-	-	-	-	-	-	80	100	1	-	-	-	-	-	-	1M	2A
22	130	190	80	90	1	120	110	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1M	2A
23	120	250	80	100	4	40	40	1	-	-	-	70	70	1	50	70	2	-	-	-	1M	2A
24	155	195	80	90	3	40	40	1	-	-	-	50	50	2	-	-	-	-	-	-	1M	2A
25	100	180	50	70	2	-	-	-	-	-	-	50	60	1	-	-	-	-	-	-	1M	1A
26	100	200	70	40	2	-	-	-	-	-	-	-40	40	1	-	-	-	-	-	-	1M	1A
27	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
28	120	190	50	80	2	-	-	-	-	-	-	70	80	1	-	-	-	-	-	-	1M	1A
29	170	200	90	170	7	-	-	-	-	-	-	100	170	3	-	-	-	-	-	-	25S	3A
30	110	190	100	100	2	-	-	-	-	-	-	50	50	1	-	-	-	-	-	-	1M	1A
31	110	180	100	90	2	-	-	-	-	-	-	100	60	1	-	-	-	-	-	-	1M	2A
32	100	180	100	50	2	-	-	-	-	-	-	50	50	1	-	-	-	-	-	-	1M	1A
33	110	190	90	110	3	80	70	1	-	-	-	100	100	1	-	-	-	-	-	-	1M	1A

M:Musluk

S: Suluk

A: Ampul(100W)

F: Floransan

Çizelge 4.4. Barınak içi sıcaklık, ışık ve bağıl nem ölçümleri

AHIR NO	ÖLÇÜM TARİHLERİ			ÖLÇÜM SAATLERİ			AHIR İÇİ NEM (%)			AÇIK HAVA NEM (%)			AHIR İÇİ SICAKLIK (°C)			AÇIK HAVA SICAKLIK (°C)			AHIR İÇİ IŞIK (lüx)			AÇIK HAVA IŞIK(X100 lüx)		
	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.
1	22.01	23.02	25.03	12:30	14:50	14:00	75	78	58	39	52	49	17,9	18,8	16,9	2,3	6	1	187,5	150	250	226	190	250
2	22.01	23.02	25.03	12:50	14:35	14:45	87	90	100	39	50	52	17	20,2	17,7	2	6	1	75	54	68	225	185	260
3	22.01	23.02	25.03	13:43	15:20	15:35	85	85	89	42	50	50	15,7	18	15,2	2,3	5,2	1,5	37	20	23	265	177	230
4	22.01	23.02	25.03	14:30	14:20	16:20	87,5	94	99	39,2	49	50	17,9	17,4	16	2,6	4,7	1	54	10	30	230	120	200
5	22.01	23.02	25.03	14:55	14:35	15:45	78	99	94	37,5	55	49	19,3	21	17,5	2	5	1	25	15	18	225	125	180
6	22.01	23.02	25.03	15:30	16:05	16:35	82	83	82	42	52	51	17,2	17,2	17	1,5	4,8	1,2	19	10	13	160	80	100
7	23.01	24.02	26.03	10:30	15:45	13:30	87,5	97	55	52	58	42	13	16,4	21	0,5	3	6	126	45	138	680	120	750
8	23.01	24.02	26.03	10:50	15:30	14:00	71,5	77,5	58,5	43	50	38	18,1	17	18,5	1	2,8	5,7	5	1	4	650	125	620
9	23.01	24.02	26.03	11:20	13:55	14:35	70,5	84	66	40	53	41	17	18	14	1	3	5,5	55	1	50	670	90	650
10	23.01	24.02	26.03	12:10	12:30	12:25	82,5	96,5	81,5	30	53	42	19,8	19	18,8	1	5	5	105	90	100	700	600	680
11	23.01	24.02	26.03	12:35	11:35	12:45	82,5	95,5	81,5	27	51	42	14,4	16,2	16,5	1,5	3	4,5	230	205	190	710	650	570
12	23.01	24.02	26.03	13:08	12:15	13:10	75,5	89	95	29	47	43	17,6	19,1	16,2	1,5	3,3	5	9	1	5	685	500	580
13	23.01	24.02	26.03	14:15	09:30	10:15	70	98	85	38,5	68	56	17,6	16	17	0	1	2	13	10	15	500	465	750
14	23.01	24.02	26.03	14:35	09:15	10:45	98	95	95	37	65	52	16	18,5	18	-1	1	2	5	7	10	350	450	720
15	23.01	24.02	26.03	15:05	08:50	11:05	72,5	82	89	39	62	50	11,1	14,2	15,7	-1	1	2,5	43	40	51	300	420	700
16	24.01	24.02	26.03	10:30	10:45	09:45	67,5	98	70,5	49	60	56	18,6	15	13	1	1,5	2	7	15	20	325	430	685
17	24.01	24.02	26.03	10:55	10:35	09:25	70,5	83	71,5	45	65	55	11,6	13,3	14	1	1	2	2	1	4	300	420	620
18	24.01	24.02	26.03	11:05	10:15	08:50	72	82	61	48	62	55	12,5	14,5	16	0	1	2	8	12	15	320	450	580
19	24.01	24.02	26.03	12:15	14:05	11:30	75	73	75	46	57	49	18,8	19,2	18,1	1	1	2,5	10	8	15	200	405	690
20	24.01	24.02	26.03	12:30	13:55	11:45	95	72	75	45	58	43	17	18,4	17	1	1	2,5	1	5	8	230	450	700
21	24.01	24.02	26.03	12:40	13:45	12:00	85	85	84	45	51	50	20	20,6	19,3	1	1	3	5	15	25	240	445	745
22	25.01	25.02	27.03	11:40	10:50	10:45	65,5	87	83	48	48	40	16,2	19,1	17,4	1	3	5,5	10	35	50	360	900	1100
23	25.01	25.02	27.03	11:55	10:15	11:00	79,5	84	82,5	48	49	41	12,4	17	16,2	1	3	5,5	15	30	40	350	950	1120
24	25.01	25.02	27.03	12:05	10:30	11:25	78,5	81,5	66,3	49	48	43	15,6	19,5	16,5	1,5	3	6	3	25	35	340	930	1200
25	25.01	25.02	27.03	13:30	12:45	12:05	75,5	87	65	49	47	45	13,6	16,1	17,1	1,5	3,5	5,5	7	17	29	290	920	1100
26	25.01	25.02	27.03	13:40	12:25	12:15	84	92	70	50	49	43	17,7	16,5	20,1	1,5	4	5,5	20	30	45	300	950	1150
27	25.01	25.02	27.03	13:50	--	12:25	65,5	--	75	50	--	45	13,6	--	18	2	--	5	11	--	20	240	--	1000
28	25.01	25.02	27.03	15:15	15:35	13:10	74	94	65	50	48	45	17,3	18,2	17,2	2	2	6	2	6	30	100	170	1110
29	25.01	25.02	27.03	15:30	14:55	13:20	97,5	99	83	47	48	47	15,8	19,5	18,5	2	2,5	6,5	30	90	200	110	160	1125
30	25.01	25.02	27.03	15:35	15:15	13:30	76,5	95	68	49	47	46	14,5	18,5	18,1	1,5	2	6,5	1	5	25	90	170	1150
31	25.01	25.02	27.03	16:00	16:40	14:00	68,5	79	52	45	41	42	19,3	18,6	21	0	-1,5	5	0	1	15	10	35	1000
32	25.01	25.02	27.03	16:15	16:30	14:10	67,5	89,5	82	44	44	44	15	16	16,5	0	-1,5	5	0	0	35	8	40	1010
33	25.01	25.02	27.03	16:20	16:15	14:20	85	88	75	46	44	43	16,8	18,5	17,7	-1	-1	4,5	1	6	70	5	50	980

4.1. Araştırma Konusu Barınakların Genel Durumu

Araştırmaya konu olan büyükbaş hayvancılık işletmelerindeki barınaklarının biri hariç hepsi Şekil 4.1’de de görüldüğü gibi tek katlı olarak inşa edilmiştir. Bir barınağın ise üstüne işletme sahibinin evi bulunmaktadır. Araştırma alanındaki yerleşim düzeninin toplu yerleşim olması sebebiyle barınaklar genellikle ev halkının yaşadığı konutlara yakın olarak, çoğunlukla aynı avlu içinde ve ikamet edilen evlere bitişik olarak inşa edilmiştir. Ev halkının ikamet ettiği evlerin haricinde bakıcı için ayrı bir bölmeye rastlanmamıştır.

Şekil 4.1. Araştırma konusu barınaklardan birinin dıştan görünümü

Şekil 4.2’de görüldüğü gibi etüt edilen barınakların %22’inde tavan yapılmış geri kalanı tavansız olarak inşa edilmiştir. Çatılar tek, çift ve birden fazla yöne eğimli şekillerde inşa edilmiştir.

Şekil 4.2. Araştırma konusu barınaklardan birinin tavanı

Araştırma konusu işletmelerin barınak duvarlarında kullanılan yapı malzemeleri Çizelge 4.5’de gösterilmiştir. Ayrıca barınakların %31’nin duvarlarında sıva bulunmamaktadır. Sağlık ve hijyen açısından önemli bir faktör olan badana barınakların sadece %28 ‘inde gözlemlenmiştir.

Çizelge 4.5 Barınakların duvar yapımında kullanılan malzemeler

Sıra	Kullanılan Malzeme	Kullanılma Yüzdesi
1	Taş	%88
2	Tuğla	%3
3	Briket	%9

Etüt edilen işletmelerin sadece %6 'ında hayvanlar için özel suluk bulunmaktadır. barınakların %82 'inde kullanılan su Şekil 4.3'te görüldüğü gibi içme suyu sistemlerinden musluklar vasıtasıyla yapılmaktadır ayrıca barınakların %12 'inde su kullanımı için herhangi bir alt yapı bulunmamaktadır.

Şekil 4.3. Araştırma konusu barınaklardan birindeki sulama sistemi.

4.2. Barınak Özelliklerinin IPARD Programında İstenen AB Standartlarıyla Karşılaştırılması

4.2.1. Doğal havalandırma baca açıklığı

Havalandırma, herhangi bir yapı içerisinde kullanılmış ve zararlı gazlarla kirlenmiş havanın doğal ve yapay yöntemler kullanılarak temiz hava ile değiştirilmesi olarak tanımlanmaktadır (Yağanoğlu 1988).

Havalandırmanın amacı, iklim koşulları ve hayvanların ihtiyaçlarına bağlı olarak, gerekli optimum hava koşullarını sağlamaktır. Doğal havalandırma için yapılan baca açıklıkları arzu edilen optimum çevre koşullarının sağlanması için yeterli büyüklükte olmalıdır. Ayrıca yeterli miktarda hava akımına olanak sağlamalı ve temiz havanın barınak içerisinde homojen dağılmasına imkân verecek şekilde konumlandırılmalıdır. Yeterli açıklıkta ve uygun konumlandırılmış bacalar sayesinde aşırı nem ve kötü kokular rahatlıkla uzaklaştırılacak ayrıca yapı elemanları üzerinde nem yoğunlaşmasının önüne geçilecektir.

Hava çıkış açıklığı olarak baca boyutlarının 40 cm x 40 cm'den az 100 cm x100 cm'den fazla olmaması gerektiğini ve en çok 100 m² taban alanı için bir baca hesaplanması gerekir. Barınakta yeterli bir havalandırma için, baca kesit alanları geçiş mevsimi iklim değerlerine bağlı olarak hesaplanmalı veya yetişkin bir hayvan için ortalama olarak 0.07 - 0.09 m²'lik baca kesit alanı alınmalıdır (Ekmekyapar 1991). Çizelge 4.6'da etüt edilen barınaklardaki doğal havalandırma baca açıklığı ile bilgiler belirtilmiştir.

Şekil 4.4. Araştırma konusu barınaklardan birinin havalandırma bacası

Araştırma konusu barınaklar incelendiğinde, barınakların %38'ine tekabül eden 12 barınakta Avrupa Birliği standartlarına göre olması gereken birim m² barınak taban alanı için en az 3 cm² havalandırma bacası açıklığından daha az baca açıklığı olduğu tespit edilmiştir. Etüt edilen barınakların %62'ine tekabül eden 20 barınağın ise söz konusu AB standardına uyduğu hatta bu standardı karşılayan barınakların %55 'inde bu standardın iki veya üç katına kadar çıktığı tespit edilmiştir.

Araştırmaya konu olan barınakların dikkate değer bir bölümünün AB'nin baca açıklığı ile alakalı standardına fazlasıyla uymasına rağmen, aynı barınakların büyük bir bölümünün AB standartlarında belirtilmiş olan barınaklardaki ideal bağıl nem aralığının üstünde nem oranına sahip olduğu tespit edilmiştir. Yerinde yapılan gözlemler neticesinde etüt edilen barınakların çok büyük bir bölümünde doğal havalandırma bacalarının kış boyu kapatılarak bahar aylarından önce açılmadığı anlaşılmıştır. Barınak sahipleriyle yapılan görüşmelerden doğal havalandırma bacalarının, barınakta bulunan hayvanların soğuk havalarda hastalanma riskinin ortadan kaldırılması için kapatıldığı anlaşılmıştır.

Çizelge 4.6. Araştırma konusu barınakların baca açıklığı ile AB standartlarının karşılaştırılması

AHIR NO	AHIR TABAN ALANI (m ²)	AHIR BACA ALANI (cm ²)	BİRİM METREKAREYE DÜŞEN BACA ALANI m ²	AVRUPA BİRLİĞİ STANDARDI (cm ²)
1	58,4	400	6,8	3 cm ²
2	68,4	0	0,0	
3	172,5	360	2,1	
4	55,3	250	4,5	
5	63,9	350	5,5	
6	48,2	0	0,0	
7	254,5	250	1,0	
8	42,4	1200	28,3	
9	78,7	360	4,6	
10	104,8	1250	11,9	
11	157,4	480	3,0	
12	82,5	0	0,0	
13	75,3	400	5,3	
14	105,3	0	0,0	
15	145	270	1,9	
16	46	40	0,9	
17	105,8	1820	17,2	
18	137,7	420	3,1	
19	90	800	8,9	
20	26,9	0	0,0-	
21	68,4	800	11,7	
22	90	0	0,0	
23	212,4	1190	5,6	
24	167,2	500	3,0	
25	77,7	300	3,9	
26	65,6	160	2,4	
27	0	0	0	
28	74	560	7,6	
29	206,9	5100	24,6	
30	116,2	250	2,2	
31	72	600	8,3	
32	61	250	4,1	
33	110,8	1000	9,0	

4.2.2. Pencere alanı

Barınak içerisinde ışığın yeterli olması günlük işlerin rahat yapılabilmesi ve sığırların verimine etkili olması bakımından gereklidir. Aydınlatma doğal veya yapay yapılabilir. Doğal yolla aydınlatma işleminde pencereler kullanılır. Pencerelerin kaplayacakları alan hesaplanırken barınak kapasitesi ve iklimsel özellikler dikkate alınabilir. Araştırma konusu barınakların pencere alanlarının AB standartları ile karşılaştırılması Çizelge 4.7’de yapılmıştır.

Balaban ve Şen (1988) barınaklarda toplam pencere alanının, barınak taban alanının 1/15-1/20 si kadar olduğunu ve soğuk bölgelerde bu oranın 1/25 olabileceğini bildirmişlerdir (Akyüz 1998).

Pencerelerin, barınakların %31'inde uzun kenarda, %28'inde kısa kenarda, %25'inde her iki kenarda da konumlandırıldığı gözlemlenmiştir. Ayrıca Barınakların %13'ünde pencereler çatıda konumlandırılmıştır. Barınakların %3'ünde pencere bulunmamaktadır.

Şekil 4.5. Araştırma Konusu barınaklardan Birinin Pencereleri

Çizelge 4.7. Araştırma konusu barınakların pencere alanlarının AB standartları ile karşılaştırılması

AHIR NO	AHIR ALANI m ²	TABAN AHIR PENCERE ALANI (m ²)	AHIR TABAN ALANIN PENCERE ALANINA ORANI	AVRUPA BİRLİĞİ STANDARDI
1	58,4	1,2	1/49	1/20
2	68,4	2,4	1/29	
3	172,5	5,0	1/35	
4	55,3	0,3	1/184	
5	63,9	2,1	1/30	
6	48,2	1,0	1/48	
7	254,5	13,2	1/19	
8	42,4	0,4	1/106	
9	78,7	1,4	1/56	
10	104,8	4,0	1/26	
11	157,4	8,8	1/18	
12	82,5	1,0	1/83	
13	75,3	1,9	1/40	
14	105,3	2,4	1/44	
15	145	9,4	1/15	
16	46	0,4	1/115	
17	105,8	0,0	0	
18	137,7	2,6	1/53	
19	90	1,5	1/60	
20	26,9	0,6	1/45	
21	68,4	0,6	1/114	
22	90	2,0	1/45	
23	212,4	3,4	1/62	
24	167,2	2,3	1/73	
25	77,7	0,7	1/111	
26	65,6	0,6	1/109	
27	0	0,0	0	
28	74	0,8	1/93	
29	206,9	10,7	1/19	
30	116,2	2,0	1/58	
31	72	1,8	1/40	
32	61	1,0	1/61	
33	110,8	3,5	1/32	

Araştırma konusu barınaklar incelendiğinde, barınakların %87,5 'ine tekabül eden 28 barınakta Avrupa Birliği standartlarına göre olması gereken soğuk bölgelerde barınak taban alanının 1/20'i Pencere alanının bulunmadığı tespit edilmiştir. Etüt edilen barınakların %12,5'ine tekabül eden 4 barınağın ise söz konusu AB standardına uyduğu görülmüştür. Doğal olarak pencere alanın az olduğu barınaklarda ışık oranının da az olduğu tespit edilmiştir. Ancak bu duruma istisna bazı barınaklara da rastlanmıştır. Yapılan araştırmada pencere alanının az olmasına rağmen ışık oranının fazla olduğu

barınakların doğal havalandırma baca açıklığının aydınlatmayı arttıracak oranlarda büyük baca açıklığına sahip ahırlar olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bu bacaların soğuk dolayısı ile kapılmış olsalar dahi kapatıldıkları materyalin ışık geçiren şeffaf malzemeler olduğu gözlemlenmiştir.

4.2.3. Kapı ölçüleri

Yapılarda kapının fonksiyonu, iç ve dış ortam arasında ulaşım sağlamaktır. Noton (1982) barınaklarda kapı boyutlarının traktörün geçebilmesi için 3 m x 3.6 m olması bildirmektedir (Erbatur 2010).

Çizelge 4.8’de de görüldüğü gibi araştırmaya konu olan barınakların hiçbirinin kapı ölçülerin, Avrupa Birliğinin Büyükbaş hayvan yetiştiriciliği için olması gereken standartlarının kapı boyutlarıyla alakalı ölçülerini karşılayamadığı tespit edilmiştir.

Şekil 4.6. Araştırma konusu barınaklardan birine ait giriş kapısı

Çizelge 4.8. Araştırma konusu barınakların kapı ölçüleriyle AB standartlarının karşılaştırılması

AHIR NO	MEVCUT KAPI GENİŞLİĞİ (m)	AVRUPA BİRLİĞİ STANDARDI (m)	MEVCUT KAPI YÜKSEKLİĞİ (m)	AVRUPA BİRLİĞİ STANDARDI (m)
1	1	3,75 m	1,8	3,5 m
2	1		1,72	
3	1,2		1,9	
4	1,2		1,8	
5	1,14		1,8	
6	1		1,63	
7	3,22		2,1	
8	0,90		1,85	
9	0,87		1,75	
10	1		2	
11	1,3		2,2	
12	1,2		1,95	
13	1		1,8	
14	1,2		1,9	
15	1,1		1,8	
16	1,1		1,7	
17	1,2		1,7	
18	1		1,9	
19	1,1		1,8	
20	1		1,7	
21	1		1,7	
22	1,3		1,9	
23	1,2		2,5	
24	1,55		1,95	
25	1		1,8	
26	1		2	
27	-		-	
28	1,2		1,9	
29	1,7		2	
30	1,1		1,9	
31	1,1		1,8	
32	1		1,8	
33	1,1		1,9	

4.2.4. Barınak boyutları

Etüt edilen barınakların tümünde hayvanlar boyunlarından zincirle yemliklere bağlanmaktadır. Araştırmaya konu olan hiçbir barınakta tam anlamıyla durak

oluşturulmamış ayrıca mevcut duraklarda da durakları birbirinden ayıran bölme demirlerine rastlanmamıştır.

Şekil 4.7. İncelenen barınaklardan birinin iç görüntüsü

Her bir sığır için ayrılan durak genişliği ülkemiz koşulları için 110 cm olarak önerilmektedir. Durak bölmeleri, yuvarlak demir boru veya ahşaptan yapıp dikilme platformu boyunca uzatılmalıdır (Okuroğlu ve Yağanoğlu 1993). İncelenen barınakların %90'ında hayvanlar duvara %10'unda birbirlerine bakmaktadırlar. Barınaklardaki durakların genişlikleri incelendiğinde barınakların %19 unda mevcut durak genişliklerinin ilgili AB standardını karşıladığı, barınakların %81 inde ise bu standardın karşılanamadığı tespit edilmiştir.

Ekmekyapar (1999), kapalı besi sığırı barınaklarında semirmiş sığır ve düve için hayvan başına 2.7 ve 3.0 m² alan ayrılmasının yeterli olduğunu ve 500 kg canlı ağırlık için gerekli hava hacmini 18-20 m³ arasında hesaplanması gerektiğini bildirmektedir.

Çizelge 4.9. Araştırma konusu barınakların bazı boyutları ile AB standartlarının karşılaştırılması

AHIR NO	AHIRLARDA HAYVAN BÖLÜMÜ (M3)	AVRUPA BİRLİĞİ STANDARDI (m ³) (Ahırlarda minimum Hayvan bölümü (m ³))	AHIRLARDA DURAK GENİŞLİĞİ (cm)	AVRUPA BİRLİĞİ STANDARDI (cm)	AHIR YÜKSEKLİĞİ (m)	AVRUPA BİRLİĞİ STANDARDI (m)
1	12	18 m ³	103	120 cm	3,6	3m
2	13		90		3,3	
3	14		100		3,35	
4	12		100		3,5	
5	12		100		3,85	
6	11		100		3	
7	15		125		3,72	
8	11		100		3,75	
9	12		105		3,73	
10	13		95		3,6	
11	10		65		4	
12	16		125		3,45	
13	13		120		3,09	
14	13		100		3,7	
15	14		110		4,04	
16	15		115		3,48	
17	17		120		3,95	
18	17		110		3,4	
19	9		105		3,4	
20	10		120		3,27	
21	13		95		3,63	
22	8		82		3	
23	13		88		3,1	
24	11		90		3	
25	13		105		3,35	
26	10		76		3,34	
27	-		-		-	
28	13		100		3,7	
29	40		180		4,8	
30	18		110		4,1	
31	14		110		4	
32	13		110		3,5	
33	15		110		4	

Avrupa Birliği standartlarına göre, barınaklarda minimum hayvan bölümü 18 m³ olmalıdır. Araştırma konusu barınaklar incelendiğinde barınakların %6'sının bu

standarda uyduğu, barınakların %94'ünün bu standardın altında kaldığı tespit edilmiştir. Etüt edilen tüm barınakların yükseklikleri ilgili AB standardını karşılamaktadır.

4.2.5. Yemlik boyutları

Yemlik, yemlemede yemin konulduğu kısımdır. Yemliğin Şekline göre genellikle 60-80 cm genişliğindedir. Yemlik tabanı hayvanın durma yeri ile aynı düzeyde ya da bundan 5-7,5 cm alçakta veya yüksekte olabilir. Yemlik ile durma yeri arasında bulunan eşik, durma yerinden 17,5-20 cm yüksekte olmalıdır (Yüksel 1984).

Araştırma konusu barınaklarda yemlik malzemesi olarak, barınakların %62,5'inde ahşap, %37,5'inde beton kullanılmıştır. Yemlemede ve temizlikte birçok soruna neden olmasına rağmen barınakların %85'inde yemlikler duvarlara bitişik olarak konumlandırılmıştır.

Mutaf vd (2001), yemlik genişliğinin 45-60 cm, yemlik boyunun 65-70 cm/inek, yemlik tabanının durak tabanından yüksekliğinin 20 cm ve yemlik ön kenarının durak tabanından yüksekliğinin 50-60 cm olması gerektiğini belirtmektedirler (Usta 2005).

Şekil 4.8. Beton bir yemlik

Şekil 4.9. Ahşap bir yemlik

Araştırma konusu barınaklardaki yemlik şekilleri Şekil 4.8 ve Şekil 4.9’de gösterilmişlerdir. Yemlik boyutlarıyla AB standartlarının karşılaştırılması ise Çizelge 4.10’da gösterilmiştir.

Etüt edilen barınakların yemlik boyutları incelendiğinde zeminden yemlik yüksekliğinin AB standartlarına göre 20-50 cm arasında olması gerekmesine rağmen araştırma konusu barınakların sadece %10’un bu standarda uyduğu anlaşılmıştır. Barınaklar yemlik uzunluğu açısından incelendiğinde hepsinin AB ilgili standardında belirtilen aralıkta olduğu anlaşılmıştır. Barınakların sadece %6’sında yemlik genişliğinin ilgili AB standardına göre yapıldığı tespit edilmiştir.

Çizelge 4.10. Araştırma konusu barınakların yemlik boyutları ile AB standartlarının karşılaştırılması

AHIR NO	ZEMİNDEN YEMLİK YÜKSEKLİĞİ (cm)	AVRUPA BİRLİĞİ STANDARDI (cm)	YEMLİK UZUNLUĞU (cm)	AVRUPA BİRLİĞİ STANDARDI (cm)	YEMLİK GENİŞLİĞİ (cm)	AVRUPA BİRLİĞİ STANDARDI (cm)
1	67	20-50 cm	103	60-120 cm	32	55 cm
2	74		90		26	
3	70		100		37	
4	54		100		43	
5	60		100		34	
6	61		100		46	
7	50		125		165	
8	68		100		32	
9	77		105		44	
10	76		95		45	
11	47		65		47	
12	80		125		47	
13	69		120		41	
14	70		100		41	
15	55		110		40	
16	79		115		34	
17	47		120		37	
18	63		110		40	
19	65		105		44	
20	68		120		42	
21	55		95		44	
22	67		82		33	
23	62		88		43	
24	59		90		44	
25	65		105		46	
26	55		76		43	
27	-		-		-	
28	63		100		57	
29	50		180		40	
30	51		110		31	
31	69		110		34	
32	68		110		36	
33	64		110		37	

4.2.6. Sıcaklık, ışık ve bağıl nem değerleri

Karaman (1996) Aydınlatmanın, barınak içerisinde sağlık koşullarını tamamlayan etmenlerden birisi olduğu, yeterli ışıklandırmanın, hayvan sağlığı ve barınakta çalışanların rahatlığı için önemli olduğunu bildirmiştir (Erbatur 2010).

Araştırmaya konu olan barınakların çok büyük bir bölümünde homojen bir ışık dağılımı olmadığı tespit edilmiştir. Barınaklarda ocak, şubat ve mart aylarında olmak üzere üç

kez ışık ölçümü yapılmıştır. Yapılan ölçümlerde elde edilen oransal sonuçlar Çizelge 4.11’de gösterilmiştir. Barınakların en az üç ayrı yerinde ölçüm yapılarak bu ölçümlerin ortalaması alınmıştır. Yapılan ölçümleri ölçümün yapıldığı saat ve havanın kapalı veya açık olması etkilemiştir. Bu sebeple yapılan ölçümlerde varılacak yargıların doğruluğunu güçlendirmek amacı ile yapılan ölçümün saati ve dış ışık miktarları kayıt altına alınmıştır.

Çizelge 4.11. Araştırmanın yapıldığı aylarda ölçülen ışık değerlerinin AB standartlarına göre değerlendirilmesi

AB Standart Aralığı		Ocak	Şubat	Mart
25-120 (lux)	AB standart aralığı İçerisinde kalan ahır oranı	%24	%29	%45
	AB standart aralığı Altında kalan ahır oranı	%67	%65	%43
	AB standart aralığı Üstünde kalan ahır oranı	%9	%6	%12

Yaz aylarına yaklaştıkça barınak içi ışık şiddetinin arttığı gözlenmektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında önemli bir etkenin kış aylarından çıkılmasıyla dış ışık şiddetinin artması olabileceği anlaşılmıştır. Ancak yerinde yapılan gözlemlerde kış aylarında saman benzeri ışık geçirmez malzemelerle kapatılmış olan barınakların tavanında bulunan havalandırma amaçlı aralıkların yaz ayları yaklaştıkça açıldığı bunda barınaklardaki ışık şiddetini arttırdığı gözlemlenmiştir. Hatta yeterli pencere alanı olmayan barınaklarda bile ışık şiddeti AB standart aralıklarına kadar yükseldiği gözlemlenmiştir.

Şekil 4.10. Araştırmaya konu olan ve ışık miktarı çok az olan barınaklardan biri

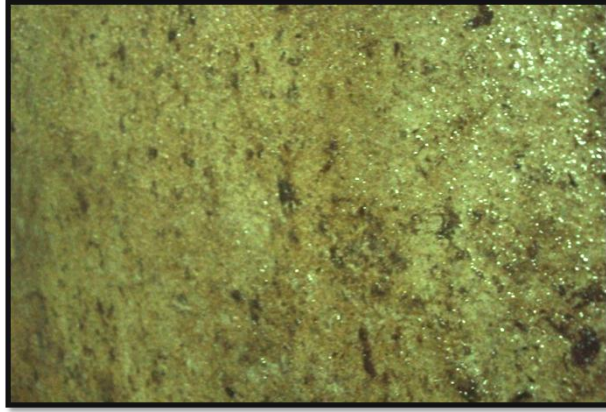
Sıcaklık, hayvanların fizyolojik etkinlikleri, sağlık ve verimleri ile barınakta çalışan işçilerin sağlığı yönünden en önemli çevre koşuludur (Yağanoğlu 1981). Ekmekyapar (1991) sığırlar için uydun sıcaklık değerlerini 4-24°C, optimum sıcaklık değerlerini 10-15°C ve optimum sıcaklık alt sınırını 7°C olarak bildirmektedir. Trampler (1989) ise verim yönünden uygun sıcaklığın 150 kg a kadar olan sığırlar için 10-20°C, 800 kg'a kadar olan sığırlar için ise 0-20°C olduğunu bildirmektedir (Üzal 2004).

Sıcaklık ve bağıl nem değerleri Erzurum ili için bu değerlerin kritik seviyelere ulaştığı aylar olan ocak, şubat ve mart aylarında alınmıştır. Bu değerlerin Erzurum'da büyük baş hayvan barınaklarının AB standartlarına kıyasla genel durumu hakkında ipuçları vereceği düşünülmüştür. Bu verilerin daha sağlıklı yorumlanabilmesi için barınak dışındaki sıcaklık ve bağıl nem değerleri de kayıt altına alınmıştır.

Araştırma konusu barınaklarda yapılan sıcaklık ölçümlerinde, tüm barınakların sıcaklıklarının ölçümlerin yapıldığı her üç ayda da AB barınak standartlarında belirtilen en yüksek ve en düşük kritik sıcaklık seviyeleri aralığının içinde bulunduğu tespit edilmiştir.

Ekmekyapar (1991) ise sığır barınaklarında bağıl nemin %80'i geçmemesi gerektiğini, çok soğuk bölgelerde %85'e kadar artırılabilceğini, optimum sınırların ise %60-75 arasında olduğunu bildirmiştir.

Etüt edilen barınaklarda yapılan nem ölçümlerinde, ocak ayında barınakların sadece %15'in AB barınak standartlarında belirtilen ideal bağıl nem aralığının içerisinde kaldığı geri kalan barınakların ölçülen bağıl neminin, ilgili standartlarda belirtilen en yüksek değerin üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Şubat ayında etüt edilen hiçbir barınağın ilgili AB standardını karşılamadığı anlaşılmıştır. Mart ayında barınakların %27'sinin AB barınak standartlarında belirtilen ideal bağıl nem aralığının içerisinde kaldığı tespit edilmiştir. Ölçüm yapılan güne ve aya göre dış bağıl nem değişeceğinden ve bu değerlerde barınak içi bağıl nem oranlarını etkileyeceği düşünüldüğünden barınak içi bağıl nem oranları ölçülürken dış ortamın bağıl nem miktarı da kayıt altına alınmıştır.

Şekil 4.11. Araştırma konusu barınakların birinin duvarlarındaki nem yoğunlaşması

Şekil 4.12. Araştırma konusu barınakların birinde ölçülen %100 bağıl nem miktarının görüntüsü

Çizelge 4.12. Araştırma konusu barınaklarda sıcaklık, ışık ve bağıl nem ölçüm değerleriyle ab standartlarının karşılaştırılması

AHIR NO	AHIRDAKİ AYRI ZAMANLARDA ÖLÇÜLEN IŞIK ŞİDDETLERİ (lüx)			AB STANDARDI (ışık şiddeti aralığı) (lüx)	AHIRDAKİ AYRI ZAMANLARDA ÖLÇÜLEN NEM ORANLARI(%)			AB STANDARDI (i ideal nispi nem (%)) Aralığı)	AHIRLARDAKİ AYRI ZAMANLARDA ÖLÇÜLEN SICAKLIK MİKTARLARI (°C)			AB STANDARDI (En düşük ve en yüksek kritik sıcaklık seviyeleri(°C))
	1.ÖLÇÜM	2.ÖLÇÜM	3.ÖLÇÜM		1.ÖLÇÜM	2.ÖLÇÜM	3.ÖLÇÜM		1.ÖLÇÜM	2.ÖLÇÜM	3.ÖLÇÜM	
1	187,5	150	250	25-120 lux	75	78	58	% 10-70	17,9	18,8	16,9	En düşük: -37 °C En yüksek: 26 °C
2	75	54	68		87	90	100		17	20,2	17,7	
3	37	20	23		85	85	89		15,7	18	15,2	
4	54	10	30		87,5	94	99		17,9	17,4	16	
5	25	15	18		78	99	94		19,3	21	17,5	
6	19	10	13		82	83	82		17,2	17,2	17	
7	126	45	138		87,5	97	55		13	16,4	21	
8	5	1	4		71,5	77,5	58,5		18,1	17	18,5	
9	55	1	50		70,5	84	66		17	18	14	
10	105	90	100		82,5	96,5	81,5		19,8	19	18,8	
11	230	205	190		82,5	95,5	81,5		14,4	16,2	16,5	
12	9	1	5		75,5	89	95		17,6	19,1	16,2	
13	13	10	15		70	98	85		17,6	16	17	
14	5	7	10		98	95	95		16	18,5	18	
15	43	40	51		72,5	82	89		11,1	14,2	15,7	
16	7	15	20		67,5	98	70,5		18,6	15	13	
17	2	1	4		70,5	83	71,5		11,6	13,3	14	
18	8	12	15		72	82	61		12,5	14,5	16	
19	10	8	15		75	73	75		18,8	19,2	18,1	
20	1	5	8		95	72	75		17	18,4	17	
21	5	15	25		85	85	84		20	20,6	19,3	
22	10	35	50		65,5	87	83		16,2	19,1	17,4	
23	15	30	40		79,5	84	82,5		12,4	17	16,2	
24	3	25	35		78,5	81,5	66,3		15,6	19,5	16,5	
25	7	17	29		75,5	87	65		13,6	16,1	17,1	
26	20	30	45		84	92	70		17,7	16,5	20,1	
27	11	--	20		65,5	--	75		13,6	--	18	
28	2	6	30		74	94	65		17,3	18,2	17,2	
29	30	90	200		97,5	99	83		15,8	19,5	18,5	
30	1	5	25		76,5	95	68		14,5	18,5	18,1	
31	0	1	15		68,5	79	52		19,3	18,6	21	
32	0	0	35		67,5	89,5	82		15	16	16,5	
33	1	6	70		85	88	75		16,8	18,5	17,7	

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Mevcut durumuyla Türkiye hayvancılığının Avrupa birliğiyle rekabetten uzak olduğu açıktır. Avrupa Birliği'nin Ortak Tarım Politikası, Kırsal kalkınma Politikası ve ilgili politikalarının uygulanması ve yönetimi için uyum hazırlıklarını ve bu kapsamda politika geliştirilmesini destekleyen IPARD programının Türkiye de istenilen seviyede uygulanmasıyla ülkede hayvancılık ve tarımın diğer kollarında büyük bir gelişme yaşanacağı ve rekabet etme kabiliyetinin artacağı öngörülebilmektedir.

Çalışmanın amacı; IPARD programının en önemli tedbirleri olduğu düşünülen hayvansal üretim konuları ile ilgili tedbirler kapsamında, Türkiye'de hayvancılığın yoğun olarak yapıldığı Erzurum İlinin büyükbaş hayvan barınaklarının mevcut durumu ile IPARD Programı kapsamında yapılacak olan yatırımlardan sağlaması istenilen AB Standartlarını karşılaştırmaktır. Ayrıca karşılaştırma sonucunda meydana çıkan farklılıklar ve benzerliklere göre IPARD Programı uygulayıcısı olan TKDK kurumuna Programın ilgili tedbirini Erzurum İline ve yapısal olarak benzeyen diğer illere nasıl uygulayabilecekleri konusunda tavsiyelerde bulunmaktır.

Çalışmanın amacını gerçekleştirmek için kullanılan materyali Erzurum İlinin merkez ilçeleri olan Aziziye, Palandöken, Yakutiye ilçelerinin 11 köyünde bulunan 33 büyükbaş hayvan barınağı oluşturmaktadır. Araştırma konusu 33 büyükbaş hayvan barınağının mevcut durumlarıyla IPARD programının yapılacak olan yatırımlardan istediği AB standartlarının karşılaştırılması çalışmanın ana temasını oluşturmuştur. Yapılan karşılaştırmalar detaylı tablolar halinde hazırlanarak gösterilmiştir.

AB standartlarında doğal havalandırma baca açıklığının, birim m² barınak taban alanı için en az 3 cm² olması gerektiği belirtilmektedir. Etüt edilen 33 barınakların %62'si bu ölçüye uygun geri kalan barınakların ise bu ölçüye uygun olmadığı tespit edilmiştir. Araştırma konusu barınakların 6'sında havalandırma bacasının olmadığı gözlemlenmiştir. Etüt edilen barınakların bazılarında doğal havalandırma baca açıklığı

ile ilgili AB standardı olan rakamdan 2 veya 3 kat fazla olduğu da gözlemlenen bulgular arasındadır. Ancak doğal havalandırma baca açıklığının bu kadar fazla olmasına rağmen barınak nem oranının AB standardının üstünde olması da dikkat çekicidir. Ancak bu durumun nedeninin yöre halkının araştırmanın yapıldığı ve hava sıcaklığının düşük olduğu kış aylarında havalandırma bacalarını tamamen tıkayıp kapatmaları olduğu tespit edilmiştir. Buradan yöre barınakları yapılırken havalandırma bacası planlamalarının yetersiz ve bilimsel argümanlardan yoksun olmasının yanında yörede hayvancılık yapanların yetiştiricilik konusunda teknik bilgilerden yoksun oldukları sonucu çıkmaktadır. Bilginin hâkim olduğu bu çağda bilgiye ulaşmak bu kadar kolayken bu şekilde bir durumla karşılaşmak düşündürücüdür. Ancak bu konu araştırma konumuzun dışında olmakla beraber çok daha kapsamlı araştırmalara konu olabilecek önem ve aciliyeti bünyesinde barındırmaktadır.

Şekil 5.1. Araştırma konusu ahırlardan birinin bacası

Şekil 5.2. Araştırma konusu ahırlardan birinin kapatılmış bacası

Avrupa Birliği standartlarına göre, soğuk bölgelerde barınak taban alanının $1/20$ 'i kadar pencere alanı olması gerekmektedir. Etüt edilen 33 barınağın sadece %12,5'nin bu standarda uyduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla araştırmaya konu barınaklardaki ışık oranı da arzu edilen ışık oranından uzaktır. Bu duruma istisna bazı barınaklarda yapılan gözlemlerde bu barınakların baca açıklıklarının olması gerekenden çok fazla olduğu ve bu durumun ışık oranını artırdığı sonucuna varılmıştır. Olası bir barınak modernizasyonu durumunda pencere açıklığı yetersiz barınakların, pencere alanlarını arttırmak çok maliyetli olacaktır. Bunun yanı sıra barınakların yanlış konumlandırılması ve yerleşim yerlerinin içinde yapılmasından dolayı pencere alanı genişletilse bile fonksiyonel olmayacakları açıktır.

Şekil 5.3. Araştırma konusu ahırlardan birinin pencereleri

Kapı ölçüleri açısından araştırma konusu barınaklar incelenmiş AB standartlarına göre kapı yüksekliğinin en az 3,5 metre kapı genişliklerinin ise en az 3,75 metre olması gerektiği anlaşılmıştır. Etüt edilen hiçbir barınak bu standartları karşılayamadığı hepsinin bu standartların altında kapı ölçülerine sahip olduğu araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır.

Şekil 5.4. Araştırma konusu ahırlardan birinin kapısı

AB standartlarına göre barınak yüksekliği en az 3 metre olmalıdır. Araştırmaya konu olan tüm barınakların bu standarda uyduğu tespit edilmiştir. Ancak yine AB standartlarında barınaklardaki kapı ölçülerinin en az 3,5 metre olması gerektiği belirtilmektedir. Yani 3 metre yüksekliğinde planlanarak AB barınak yüksekliği standardına uygun bir ahıra yine AB standardına göre 3,5 m yüksekliğinde bir kapı yapılamayacağı açıktır. AB standartlarında bulunan bu çelişkinin nedeni belirlenememiştir.

Şekil 5.5. Araştırma konusu ahırlardan birinin dıştan görünümü

Etüt edilen barınaklar hayvan başına düşen minimum hayvan bölümü bakımından incelenmiştir. AB Standartlarına göre minimum hayvan bölümü 18 m³ olmalıdır. Araştırmaya konu barınakların sadece %6'sı bu standartlara uymaktadır. Etüt edilen barınakların geri kalan büyük bölümü barındırdığı hayvan sayısına göre bu standardı karşılamaktan çok uzak görünmektedir. Aynı durum hayvan başına düşen durak genişliği standardı içinde geçerlidir. Çünkü AB standartlarına gören az 120 cm olması gereken durak genişliğini barınakların sadece %19'unun karşıladığı gözlemlenmiştir. Bu barınakların aynı sayıda hayvanı barındırması ve aynı zamanda AB standartlarına uyması için ya modernize edilmesi ya da tamamen yeniden yapılması gerekmektedir. Ancak araştırma konusu barınakların konumları incelendiğinde bu barınakların sadece %15'inin genişlemeye müsait bir konumda olduğu geri kalan barınakların çevresinin yoğun bir şekilde barınak maliklerine veya başka kimselere ait yapılar ve arazilerle çevrili olduğundan genişlemeye müsait olmadığı açıkça görülmüştür. Araştırma konusu barınakların aynı yere aynı kapasitede yeniden yapımının veya modernize edilmesinin çok zor olacağı yukarıdaki verilerden açıkça görülmektedir.

AB standartlarına göre yemlik uzunluğu 20-50 cm, yemlik genişliği 60-120 cm ve zeminden yemlik yüksekliği 55cm olmalıdır. Araştırmaya konu barınakların hepsi yemlik uzunluğu ile ilgili standarda uymaktadır. Ancak yemliğin genişliği ile ilgili standarda barınakların sadece %4'ü ve zeminden yemlik yüksekliği ile ilgili standarda ise %10'nunun uyduğu tespit edilmiştir. Barınakların içerisinde yapılacak olası bir modernizasyonda AB standart ölçülerine göre yapılacak olan yemlikler için yeterli yer bulunamayacağı da tespit edilen bulgular arasındadır.

Şekil 5.6. Araştırma konusu ahırlardan birinin yemliğı

2011 yılı ocak, şubat ve mart aylarında yapılan araştırmada barınakların sıcaklık, ışık ve bağıl nem oranları ölçülmüştür. AB standartlarına göre barınaklardaki ışık aralığı 25-10 lux, bağıl nem aralığı %10-70 ve sıcaklık aralığı -37 ile 26°C arasındadır. Araştırmaya konu barınakların bu aylarda yapılan ışık ölçümlerinde ortalama %32'sinin ışık ile ilgili standarda, %21'inin nem ile ilgili standarda ve %100'ünün sıcaklık ile ilgili standarda uyduğu tespit edilmiştir. Yapılan ölçümlerin daha anlamlı olması için barınak içi ölçümlerin yanında barınak dışında açık havanın sıcaklık, ışık ve bağıl nem değerleri ölçülmüş ve kayıt altına alınmış ayrıca ölçümün yapıldığı saatte bu amaç için kayıt altına alınmıştır. Araştırma konusu barınaklarda ışık ve bağıl nem değerlerinin AB

standartlarından bu kadar uzak olması, barınakların doğal havalandırma baca açıklığı ve pencere alanları ile ilgili AB standartlarının oldukça altında olmasının doğal bir sonucu olduğu açıktır. Barınakların planlanmasında taşımaları gereken tüm teknik özelliklerin gözden kaçırılmadan bir bütün olarak ele alınması gerektiği bu sonuçlarla da ortaya çıkmaktadır.

Çizelge 5.1. Araştırma konusu barınakların AB standartlarına uyum oranları

SIRA	Karşılaştırma Yapılan AB Standartları	Mevcut ahırların AB standartlarına uyum oranı		
1	Doğal havalandırma baca açıklığı	% 62		
2	Pencere Alanı	% 12,5		
3	Kapı genişliği	% 0		
4	Kapı yüksekliği	% 0		
5	Ahırlarda minimum Hayvan bölümü	% 6		
6	Ahır yüksekliği	% 100		
7	Durak genişliği	% 19		
8	Yemlik uzunluğu	% 100		
9	Yemlik genişliği	% 4		
10	Zeminden Yemlik Yüksekliği	% 10		
11	Sığırlar için ışık şiddeti aralığı	Ocak	Şubat	Mart
		%24	%29	%45
12	Ahırlardaki ideal nispi nem Aralığı	Ocak	Şubat	Mart
		%15	%0	%27
13	Ahırlarda en düşük ve en yüksek kritik sıcaklık seviyeleri	Ocak	Şubat	Mart
		%100	%100	%100

IPARD programının kırsal alandaki hedeflerinden biri çok küçük geçimlik işletmelerin azaltılarak orta ve büyük ölçekli ayrıca daha profesyonel işletmelerin artmasının sağlanması buna paralel olarak tarımda istihdamın başka sektörlere çekilmesi ile ülke tarımının gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Ancak unutulmamalıdır ki bölge insanının AB standartları gibi köklü değişiklere uydurulmaya çalışılması sadece ekonomik parametrelerle ilgili sorunlar ortaya çıkarmayacaktır. Bu sebeptendir ki kırsal kalkınma sağlanmaya çalışılırken bölgenin sosyal ve kültürel dinamikleri dikkate alınmalıdır. Bu bağlamda IPARD Programını uygulayacak kurum olan TKDK, programı uygulayacağı

bölgelerdeki sosyal ve kültürel dinamiklere göre hamle yapmalıdır. Yani tanıtım ve bilgilendirme çalışmalarından, yatırımın son kontrollerine kadar olan süreçlerde bu dinamikler dikkate alınmaz ise kırsal alanlarda istenilen kalkınmanın sağlanması mümkün görülmemektedir. Bu ise ancak Programın uygulanacağı bölgeyi iyi bilen, bölgede benzer işlerde çalışmış profesyonel personel istihdam edilerek bu kişilerin yönlendirmelerinin TKDK tarafından dikkate alınması ile sağlanabilir.

Başka bir deyişle, AB ülkelerindeki mevcut yapılanmaların birebir örnek alınması, ülkemizin iyi ya da kötü özgün taraflarını tamamen inkâr ederek taklidi bir strateji ortaya çıkarır ki bu da ülkede uygulanan birçok politika gibi hüsrarla sonuçlanır. IPARD programı uygulanırken öncelikle ülkenin ekonomik parametreleri ile beraber sosyal ve kültürel dinamiklerinin de dikkate alınmalı ve ülkede uygulanan ilgili diğer politikalar gözden kaçırılmadan hareket edilmelidir. Ayrıca kısa vadede ortaya çıkan sonuçlar değil uzun vadede ortaya çıkacak sonuçlar önemli olmalıdır.

Diğer taraftan lokal stratejiler geliştirilmesi yerine, topyekun her bölge için aynı programın uygulanmasını istenmesi IPARD programının eksiklerinden biridir. Örneğin, insan eliyle yapılmış yanlış müdahalelerden en az nasibini almış olan Erzurum ilinin kuzey ve güney ilçelerinde, yine küçük ancak ilgili standartları karşılayan, yerli hayvan ırkları ile çalışan, daha çok organik ürünler elde etmeyi amaçlayan, üretici birliklerinin sahibi olduğu ortak sağıım haneleri kullanan ve organik olarak markalaşmış et-süt ürünlerini daha pahalıya satan köy bazlı çok farklı ve özgün yaklaşımlı işletmelerin desteklenmesi bu bölgelerin kırsal kalkınmasına daha çok katkı sağlayabilir. Bu ve benzer örneklerle IPARD programı uygulayıcısı TKDK'nın etkili desteği sağlanması zor görüldüğünden bölgede faaliyet gösteren diğer kalkınma kurumlarının bu bölgelere yönlendirilmesi uygun olacaktır.

Yukarıda Araştırmaya konu Erzurum ilini temsil eden 33 büyükbaş hayvan barınağındaki tespit edilen mevcut durumla IPARD programında istenilen AB standartlarının karşılaştırılmasıyla elde edilen sonuçlar dikkatle incelendiğinde çıkarılacak en önemli sonuç bu bölgedeki tarımsal yapının AB standartlarına

yükseltilmesi için barınakların modernize edilmesi yolunun seçilmesinin büyük bir yanlış olacağıdır. Bunun en büyük nedeni mevcut barınakların yerleşim yeri içinde inşa edilmiş olması ve bu sebepten genişletme yapılması için yeterli olan bulunmamasıdır. Ayrıca Araştırma sonuçlarından da anlaşılacağı üzere mevcut barınakların AB standartlarına uydurulması için hemen hemen tüm yapısal özelliklerini değiştirilmesi gerekmektedir. Bu durumda bu barınakları modernize etme yoluna gitmek maliyet açısından da hesaplı olmayacaktır. Bu ise kırsal kalkınma için ayrılmış kaynağın efektif kullanılamaması ile sonuçlanacaktır. IPARD Programı uygulayıcısı olan TKDK yatırım yapmaya niyetli kişileri modernizasyon yerine yeniden inşaya yönlendirmesi maliyet ve zaman tasarrufunda etkili olacaktır.

KAYNAKLAR

- Akın, S., ve Yıldız, F. F. (2005). Kırsal Kalkınma Sorunlarının Çözümünde IPARD Ajansı. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Türktarım Dergisi, 166; 42-47.
- Akkuş, S. (2009). Konya İlindeki Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Yapısal Özellikleri. Selçuk Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi (s. 37). Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Aksoy, A. (2008). Doğu Anadolu Hayvancılığının Avrupa Birliğine Uyum ve Rekabet Edebilirliğinin Analizi. Atatürk Üniversitesi, Doktora Tezi (s. 198). Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Aksoy, A., ve Yavuz, F. (2008). Hayvancılık İşletmelerinin Avrupa Birliğine Uyum ve Rekabet Edebilirliği; Doğu Anadolu Örneği. Tarım Ekonomisi Dergisi 14 (1), 37 - 45.
- Akyüz, A. (1998). Van Yöresi Aile İşletmelerinde Büyükbaş Hayvan Barınaklarının Yapısal Durumu ve Geliştirme Olanakları. Çukurova Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi (s. 187). Adana: Çukurova Üniversitesi.
- Anonim. (2004). Tarım Stratejisi. Ankara: Yüksek Planlama Kurulu.
- Anonim. (2005). Türkiye’de Tarım. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı: Ankara.
- Anonim. (2006a). Tarım Kanunu. Ankara.
- Anonim. (2006b). Dokuzuncu Kalkınma Planı. Ankara.
- Anonim. (2006c). Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi. Ankara: Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı.
- Anonim. (2007). Türkiye Çok Yıllı Gösterge Niteliğinde Planlama Belgesi 2007-2009. Ankara.
- Anonim. (2008). IPARD Programı. Ankara: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı.
- Anonim. (2011a). Erzurum İli Stratejik Hayvancılık Yatırım Rehberi. Erzurum: İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü.
- Anonim. (2011b). Kırsal Kalkınma Planı. Ankara: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı.
- Anonim. (2012a). Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA). 06 06, 2012 tarihinde İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi Oporosyonel Programı : <http://ikg.gov.tr/web/tr-tr/ipa.aspx> adresinden alındı
- Anonim. (2012b). Stratejik Plan. 07 06, 2012 tarihinde Tarım ve kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu: <http://www.tkd.gov.tr/StratejikPlan.aspx> adresinden alındı
- Anonim. (2012c). Resmi İstatistikler. 07 05, 2012 tarihinde Meteoroloji Genel Müdürlüğü: <http://www.meteor.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx?m=ERZURUM> adresinden alındı
- Avcı, M. O. (2009). Aydın İli Süt Sığırcılığı İşletmelerindeki Barınaklarda İklimsel Çevre Koşulları Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi (s. 119 sayfa). Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi.
- Bakırcı, M. (2009). Avrupa Birliği Üyelik Öncesi Destek Fonu’nun Kırsal Kalkınma Bileşeni , Türkiye’nin Durumu ve Muhtemel Etkileri. Doğu Coğrafya Dergisi, 21, 53-78.

- Bayraktar, H., Uğurlu, N., ve Yılmaz, M.A. Bitlis İli Ahlat ve Adilcevaz İlçeleri Süt Sığırı İşletmelerinde Barınakların Değerlendirmesi. Selçuk Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi ,24 (2), 17-22.
- Can, M. (2007). Avrupa Birliği Kırsal Kalkınma Programlarının Türkiye'nin Kırsal Kalkınması Açısından İncelenmesi: SAPARD ve IPARD Örneği. Ankara: Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü.
- Can, M., ve Esengül, K. (2007). Avrupa Birliği Kırsal Kalkınma Programlarının Türkiye'nin Kırsal Kalkınması Açısından İncelenmesi: SAPARD ve IPARD Örneği. GOÜ, Ziraat Fakültesi Dergisi, 24 (2) , 43-56.
- Çaylı, A. (2006). Süt Sığırı Barınaklarında Çevre Koşulları Denetimi ve Çözüm Önerileri Üzerine Bir Araştırma ve Kahramanmaraş-Dereköy Örneği. Yüksek Lisans Tezi (s. 51). Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Çelik, Z. (2005). Planlı Dönemde Türkiye'deki Kırsal Kalkınma Politika ve Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme. Planlama Dergisi,32, 61-70.
- Çukur, F., Demirbaş, N., ve Yıldız, Ö. (2009). Avrupa Birliği Perspektifinden Türkiye'de Süt Sığırcılığı Sektöründeki Gelişmeler. HR.Ü.Z.F.Dergisi,13(4), 31-39.
- Dağlıoğlu, E. (2008). IPARD Programı Kapsamında Türkiye'ye Verilecek Desteklere İlişkin Ödeme Süreci ve Bu Sürecin Türkiye Açısından Değerlendirilmesi. Uzmanlık Tezi. Ankara: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı .
- Ekim, M. (2006). Avrupa Birliği Kırsal Kalkınma Politikaları ve Türkiye'nin Uyumu. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Ekmekyapar, T. (1991). Hayvan Barınaklarında Çevre Koşullarının Düzenlenmesi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No:306.
- Ekmekyapar, T. (1999). Tarımsal Yapılar. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No:204.
- Erbatur, İ. (2010). İli Kulu İlçesi Besi Sığırı Barınaklarının Yapısal Özellikleri. Yüksek Lisans Tezi (s. 68). Konya : Selçuk Üniversitesi.
- Ercan, M. (2005). Avrupa Birliği'nin Ortak Tarım Politikası ve Türkiye'deki Gelişmeler. Akademik Bakış Dergisi, 22.
- Güler, H. (2007). Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Katılma Sürecinde Süt Sektöründe Ortak Tarım Politikasına Uyum Öncesi ve Sonrası Alınması Gereken Önlemler. Erzurum: Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları.
- Günlü, A., Atasever, M., ve Karakaya, Y. (2006). Erzurum İli Hayvancılığının Yapısal Özellikleri ve Yakın Gelecekteki Durumu Üzerine Genel Değerlendirme. Atatürk Üniversitesi Vet. Bil. Dergisi, 1 (3-4), 55-68.
- Han, Y. (2008). Diyarbakır İli Ergani İlçesinde Besi Sığırcılığı Yapan İşletmelerin Genel Değerlendirilmesi. Yüksek lisans Tezi (s. 78).Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Karabacak, A. (2000). Ereğli Yöresi Süt Sığırı Hayvan Barınaklarının Yapısal Durumu ve Sorunlarının Tespiti. Yüksek Lisans Tezi (s. 69). Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Kayar, Y. (2001). Denizli Yöresi Süt Sığırcılığı İşletmelerinde Barınakların Yapısal Yönden Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi (s. 107). Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi.
- Okuroğlu, M.ve Yağanoğlu, A, V., 1993.Kültürteknik.Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları,No:157.Erzurum

- Özen, B. (2008). Kars İlindeki Sığırcılık İşletmelerinin Yapısal Özellikleri. Yüksek Lisans Tezi (s. 43). Kars: Kafkas Üniversitesi.
- Öztürk, N. (2009). Mardin İlindeki Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Yapısal Özellikleri. Yüksek Lisans Tezi (s. 65). Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Peşmen, G., ve Yardımcı, M. (2008). Avrupa Birliği'ne Adaylık Sürecinde Türkiye Hayvancılığının Genel Durumu. Veteriner Hekimler Derneği Dergisi, 79(3), 51-56.
- Şentürk, M. (2007). Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikaları ve Türkiye. Yüksek Lisans Tezi (s. 104). İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi.
- Şerefoğlu, C. (2008). SAPARD-IPARD Programlarının Analiz Edilmesi-Besi İşletmelerinin IPARD Programındaki Yeri Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi (s. 148). Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Topçu, Y. (2008). Süt Sığırcılığı İşletmelerinde Başarıyı Etkileyen Faktörlerin Analizi. Erzurum İli Örneği. OMÜ Zir. Fak. Dergisi, 23(1), 17-24.
- Turhan, M. (2005). Avrupa Birliği Üyeliği Yolunda Türkiye Kırsal Kalkınma Tedbirleri Uygulama Süreci. Uzmanlık Tezi. Ankara: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı.
- Uğurlu, N. (1993). Konya Yöresi Büyükbaş Hayvan Barınaklarının Yapısal Durumu ve Sorunlarının Tespiti. Yüksek Lisans Tezi (s. 54). Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Uğurlu, N., ve Şahin, S. (2010). Kayseri İli Süt Sığırı Barınaklarının Yapısal Özellikleri. Selçuk Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi, 24 (2), 23-26.
- Usta, S. (2005). Van Yöresindeki Süt Sığırcılığı İşletmelerinde Serbest Duraklı Süt Sığırı Barınaklarının Uygulanabilirliği. Yüksek Lisans Tezi (s. 165). Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Uysal, Ö. K., ve Oktay, E. (2008). Türkiye ve Avrupa Birliği Tarım Sektörlerinin Karşılaştırılması. 2. Ulusal İktisat Kongresi. İzmir.
- Uzal, S. (2004). Konya Merkez İlçelerinde Besi Sığırı Barınaklarının Yapısal Analizi. Yüksek Lisans Tezi (s. 132). Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Ünal, Ç. (2004). Erzurum'un Hayvancılık Potansiyeli. Doğu Coğrafya Dergisi, 257-274.
- Vural, H., ve Fidan, F. (2007). Türkiye'de Hayvansal Üretim ve Hayvancılık İşletmelerinin Özellikleri. Tarım Ekonomisi Dergisi, 13(2), 49 – 59.
- Yağanoğlu, A. V., 1981. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi İşletmesindeki Süt Sığırı Ahırının Sorunları ve Geliştirilme Olanakları Üzerine Bir Araştırma, Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Kültür Teknik Bölümü Doktora Çalışması .Erzurum
- Yağanoğlu, A. V., 1988. Hayvan Barınaklarında Doğal Havalandırma Sistemlerinin Planlanmasında Modellerden Yararlanma ,III. Ulusal Kültürteknik Kongresi (20-23 Eylül 1988), Kongre Tebliği, İzmir
- Yıldız, F. F., ve Akdağ, K. (2006). Avrupa Birliği Yapısal Fonları Kapsamında Bölgesel Kalkınma İle Kırsal Kalkınma Fonlarının Karşılaştırılması. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Türktarım Dergisi, 167, 29-37.
- Yüksel, A. N., 1984. Tarımsal Yapılar Ders Notları. Trakya Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları. Edirne

ÖZGEÇMİŞ

01.01.1981 yılında Adilcevaz'da Doğdu. İlk, orta öğrenimini Adilcevaz'da tamamladı. Lise öğrenimini Söke Ziraat Teknik Lisesi'nde tamamladı. 2001 yılında Erzurum'un Karayazı İlçesinde İlçe Tarım Müdürlüğünde Ziraat Teknisyeni olarak göreve başladı. 2000 yılında başladığı Atatürk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Teknolojisi Bölümü Tarımsal Yapılar ve Sulama Ana Bilim Dalı'ndan 2005 yılında mezun oldu. 2007 ve 2009 yılları arasında İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğünde Ziraat Mühendisi olarak görev yaptı. 2009 Yılından buyana Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumunda Uzman olarak görev yapmaktadır. Evli ve iki çocuk babasıdır.